

Program nauczania języka angielskiego dla liceum ogólnokształcącego i technikum

---

Poziom III.1.P i III.1.R

Anna Kulińska

Program zgodny z podstawą programową kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum (Rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 2018 r.)

Autorka

Anna Kulińska – absolwentka Kolegium Kształcenia Języków Obcych w Gdańsku (licencjat), Filologii Angielskiej UAM w Poznaniu (tytuł magistra) i Wydziału Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego (tytuł doktora); nauczyciel języka angielskiego z 25-letnim stażem; wykładowca akademicki – praktyczna nauka języka oraz metodyka nauczania od ponad 15 lat; doradca metodyczny GODN od 20 lat; egzaminator OKE egzaminu ósmoklasisty, egzaminu gimnazjalnego, egzaminu maturalnego oraz matury w zakresie dwujęzycznym.

Spis treści

1. Opis programu
  - 1.1. Wstęp
  - 1.2. Założenia programu
  - 1.3. Użytkownicy programu
  - 1.4. Warunki realizacji
2. Cele nauczania
  - 2.1. Cele ogólne
  - 2.2. Cele szczegółowe
3. Treści nauczania
  - 3.1. Tematyka
  - 3.2. Zakres materiału gramatyczno-leksykalnego
  - 3.3. Sprawności językowe
  - 3.4. Funkcje językowe
4. Realizacja programu
  - 4.1. Zasady nauczania
  - 4.2. Techniki pracy
    - 4.2.1. Nauczanie gramatyki
    - 4.2.2. Nauczanie słownictwa
    - 4.2.3. Słuchanie ze zrozumieniem
    - 4.2.4. Czytanie ze zrozumieniem
    - 4.2.5. Mówienie
    - 4.2.6. Pisanie
    - 4.2.7. Integracja sprawności językowych i mediacja
    - 4.2.8. Formy interakcji
    - 4.2.9. Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej
  - 4.3. Indywidualizacja pracy z uczniem
    - 4.3.1. Praca z uczniem zdolnym
    - 4.3.2. Praca z uczniem mającym trudności w uczeniu się
    - 4.3.3. Strategie uczenia się
5. Ocenianie
  - 5.1. Poziomy osiągnięć
  - 5.2. Sposoby sprawdzania umiejętności
  - 5.3. Ocenianie bieżące i okresowe
6. Bibliografia
7. Dodatki

1. Opis programu

1.1 Wstęp

Niniejszy program dotyczy nauki języka angielskiego jako pierwszego języka obcego, jako kontynuacja nauki tego języka w szkole podstawowej. Program przeznaczony jest do kształcenia w zakresie podstawowym oraz rozszerzonym w liceum ogólnokształcącym oraz technikum. Opracowany został w oparciu o następujące akty prawne:

- Podstawę programową kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum (Rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 2018 r.), nazywana dalej w programie Podstawą Programową;
- Rozporządzenie MEN z dnia 3 kwietnia 2019 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół;
- Ustawę o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (z późniejszymi zmianami);
- ZALECENIE RADY z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Zgodnie z Ramowymi planami nauczania dla liceum i technikum, program może być realizowany w wymiarze minimum 360 godzin lekcyjnych w cyklu nauczania (np. 3/3/3/3 lekcje tygodniowo w cyklu 4-letnim lub odpowiednio 2/2/2/3/3 w cyklu 5-letnim) w zakresie podstawowym oraz minimum 540 godzin lekcyjnych (np. 5/4/5/4 lekcje tygodniowo w cyklu 4-letnim lub odpowiednio 3/3/4/4/4 w cyklu 5-letnim) w cyklu nauczania w zakresie rozszerzonym, przy założeniu że uczniowie w szkole podstawowej osiągnęli przynajmniej poziom A2.

Program może być przystosowany do specyficznych potrzeb szkoły. Modyfikacje mogą dotyczyć warunków realizacji (np. zwiększonej liczby godzin języka angielskiego), uszczegółowienia bloków tematycznych i treści nauczania, doboru technik pracy oraz sposobu oceniania.

Aby w pełni zrealizować cele i założenia programu, zakres treści nauczanie (sekcja 3) może być pogłębiany i poszerzany, nie powinien być jednak redukowany.

1.2 Założenia programu

Zakłada się, że uczniowie kontynuujący naukę języka angielskiego w szkole podstawowej osiągnęli poziom zaawansowania nie niższy niż A2 oraz opanowali już w pewnym stopniu techniki uczenia się. W trakcie nauki w szkole ponadpodstawowej, doskonalią i pogłębiają znajomość języka angielskiego, jednocześnie

stopniowo rozwijając własną autonomię i przejmując odpowiedzialność za proces kształcenia się. Program opiera się na założeniu, że nauczyciel jest przewodnikiem i doradcą uczniów, stwarza sytuacje sprzyjające uczeniu się języka, pomagając rozwijać wszystkie sprawności i umiejętności językowe (sekcja 3.4), które mają zastosowanie w konkretnych sytuacjach życia codziennego.

Nauczyciel motywuje uczniów do nauki języka, między innymi poprzez wykorzystanie języka angielskiego do realizowania zadań (ang. *task-based learning*) i łączenie umiejętności językowych z wiedzą praktyczną, uświadamiając im znaczenie znajomości języka angielskiego jako języka komunikacji międzynarodowej (*lingua franca*) w dalszej edukacji i pracy zawodowej. Jednocześnie nauczyciel przygotowuje uczniów do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

Zakłada się ponadto, że nauczyciel wspomaga rozwój kompetencji kluczowych uczniów, rozbudza ciekawość świata i otwartość na innych, poprzez tworzenie i wykorzystywanie takich zadań językowych, które będą stanowiły ilustrację przydatności języka obcego do realizacji własnych celów komunikacyjnych oraz pomogą stworzyć takie sytuacje edukacyjne, które sprzyjają poznawaniu i rozwijaniu przez uczniów własnych zainteresowań oraz pasji. Wszystkie te działania powinny docelowo służyć rozwijaniu u uczniów świadomości znaczenia języków obcych w różnych dziedzinach życia społecznego, w tym w pracy – również w odniesieniu do własnej ścieżki kariery zawodowej – przygotowując w ten sposób uczniów do życia w zglobalizowanym świecie.

1.3 Użytkownicy programu

Użytkownikami programu mogą być:

- nauczyciele, którzy posiadają wymagane przez władze oświatowe kwalifikacje do nauczania języka angielskiego w szkołach ponadgimnazjalnych;
- uczniowie i ich rodzice – w celu zapoznania się z wymaganiami na tym etapie edukacji;
- dyrektorzy szkół ponadpodstawowych – w celu zapewnienia nauczycielom warunków realizacji tego programu;
- przedstawiciele organów prowadzących szkoły oraz sprawujących nadzór pedagogiczny – w celu monitorowania jakości realizowanych procesów edukacyjnych.

1.4 Warunki realizacji

Podstawowe warunki realizacji programu zakładają:

- minimum 360 godzin lekcyjnych w cyklu nauczania w zakresie podstawowym oraz minimum 540 godzin w cyklu nauczania w zakresie rozszerzonym, przy założeniu że uczniowie w szkole podstawowej osiągnęli przynajmniej poziom A2;

- korzystanie z nowoczesnego podręcznika do nauki języka angielskiego zatwierdzonego przez MEN. Podręcznik powinien spełniać wymogi dotyczące wieku i zainteresowań uczniów oraz ich poziomu znajomości języka angielskiego. W skład kompletnego podręcznika powinny wchodzić: książka ucznia, zeszyt ćwiczeń, książka nauczyciela i nagrania audio;
- prowadzenie zajęć w grupie o zbliżonym poziomie zaawansowania – z podziałem na grupy bądź w grupach językowych międzyoddziałowych;
- możliwość korzystania z dobrze wyposażonej biblioteki szkolnej, dysponującej aktualnymi zbiorami, zarówno w postaci księgozbioru, jak i w postaci zasobów multimedialnych;
- prowadzenie zajęć w odpowiednio wyposażonej pracowni językowej – z dostępem do słowników, pomocy wizualnych, odtwarzacza płyt CD/plików dźwiękowych, komputera ze stałym łączem internetowym, umożliwiającej przeprowadzanie ćwiczeń językowych w parach i grupach. W pracowni powinno być również miejsce na ekspozycję prac uczniów;
- używanie języka obcego nie tylko jako treści swoistej dla przedmiotu nauczania, ale również jako języka komunikacji podczas zajęć w różnych rodzajach interakcji, tj. zarówno nauczyciel – uczeń, jak i uczeń – uczeń;
- wykorzystywanie autentycznych materiałów źródłowych (zdjęć, filmów, nagrań audio, tekstów), w tym z użyciem narzędzi związanych z technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, takich jak np. tablice interaktywne z oprogramowaniem, urządzenia mobilne;
- zachęcanie uczniów do samooceny własnej pracy i stosowania różnych technik służących uczeniu się.

2. Cele nauczania

Cele nauczania niniejszego programu wynikają z Podstawy Programowej kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum (Rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 2019 r.). Ustawodawca określa zarówno cele edukacyjne, wychowawcze, jak i kompetencje kluczowe, jakie należy rozwijać realizując procesy edukacyjne.

Realizacja niniejszego programu ma na celu wszechstronny rozwój ucznia, umożliwiający zdobycie zróżnicowanych kwalifikacji zawodowych, a następnie ich doskonalenie lub modyfikowanie, otwierając proces uczenia się przez całe życie. Zgodnie z Podstawą Programową, cele te obejmują:

- 1) traktowanie uporządkowanej, systematycznej wiedzy jako podstawy kształtowania umiejętności;
- 2) doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp.;

- 3) rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin;
- 4) zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej;
- 5) łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobrażeniowo-twórczymi; 6) rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej;
- 7) rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie;
- 8) rozwijanie u uczniów szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

Istotne jest stwarzanie sytuacji rozwijających myślenie (logiczne, komputacyjne, przyczynowo-skutkowe, kreatywne, abstrakcyjne), czytanie (rozumienie sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi), umiejętność komunikowania się, kreatywne rozwiązywanie problemów, umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł, nabywanie nawyków systematycznego uczenia się oraz umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Cele wychowawcze programu zakładają przygotowanie ucznia do funkcjonowania w zmieniającej się rzeczywistości, a jednocześnie kształtowanie postawy obywatelskiej, poszanowania tradycji i kultury własnego narodu, a także postawy poszanowania dla innych kultur i tradycji.

Aby efektywnie realizować określone cele, powinno dążyć się do rozwijania kompetencji kluczowych określonych w Zaleceniach Rady Europy (Dz.Urz.UE C z dnia 4 czerwca 2018 r.), szczególnie w zakresie porozumiewania się w języku ojczystym (w tym mediacja językowa pomiędzy językiem polskim a angielskim), porozumiewania się w języku obcym, umiejętności uczenia się, rozwijania kompetencji społecznych i obywatelskich, inicjatywności i przedsiębiorczości, a także świadomości i ekspresji kulturalnej.

2.1 Cele ogólne

Zgodnie z Podstawą Programową, określa się pięć ogólnych celów kształcenia w zakresie posługiwania się językiem obcym dla poziomu podstawowego i rozszerzonego:

- 1) doskonalenie znajomości środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiających realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych;
- 2) doskonalenie umiejętności rozumienia wypowiedzi ustnych i pisemnych w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych;

- 3) doskonalenie umiejętności tworzenia wypowiedzi ustnych i pisemnych w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych;
- 4) doskonalenie umiejętności reagowania na wypowiedzi ustne i pisemne w różnorodnych sytuacjach w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych;
- 5) doskonalenie umiejętności przetwarzania wypowiedzi poprzez zmianę formy przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

Wszystkie ogólne cele kształcenia realizowane są zarówno na płaszczyźnie języka pisanego, jak i języka mówionego.

2.2 Cele szczegółowe

Szczegółowe cele edukacyjne programu oparte są na Podstawie Programowej dla języka obcego nowożytnego, nauczanego jako język pierwszy, jako kontynuacja języka nauczanego w szkole podstawowej. Wskazane cele edukacyjne to:

- osiągnięcie umiejętności językowych na poziomie co najmniej B1+ (B2 w zakresie rozumienia wypowiedzi) dla zakresu podstawowego;
- osiągnięcie umiejętności językowych na poziomie co najmniej B2+ (C1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) dla zakresu rozszerzonego;
- przygotowanie ucznia do egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym.

W zakresie celów szczegółowych Podstawa Programowa określa następujące wymagania:

Cel szczegółowy	Język mówiony	Język pisany
Znajomość środków językowych	uczeń posługuje się bardzo bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych – w tym związków frazeologicznych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), wykazując się wysokim poziomem ich poprawności, co umożliwia realizację pozostałych wymagań ogólnych w szerokim zakresie tematów, w tym z dziedziny nauk społecznych, ekonomii, polityki oraz – w przypadku przedmiotów nauczanych dwujęzycznie – również w zakresie tych przedmiotów	
Rozumienie wypowiedzi	Uczeń rozumie różnorodne wypowiedzi ustne o wysokim stopniu złożoności wypowiadane również w szybkim tempie: 1) reaguje na polecenia; 2) określa główną myśl wypowiedzi lub fragmentu wypowiedzi; 3) określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora wypowiedzi; 4) określa kontekst wypowiedzi (np. formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników); 5) znajduje w wypowiedzi określone informacje; 6) układa informacje w określonym porządku;	Uczeń rozumie różnorodne wypowiedzi pisemne o wysokim stopniu złożoności: 1) określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu; 2) określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy/autora tekstu; 3) określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu, czas, miejsce, sytuację); 4) znajduje w tekście określone informacje; 5) rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu; 6) układa informacje w określonym porządku;

	7) wyciąga wnioski wynikające z informacji zawartych w wypowiedzi; 8) odróżnia informacje o faktach od opinii; 9) rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne; 10) rozpoznaje odniesienia do kontekstu cywilizacyjno-kulturowego i znaczenie symboli kulturowych; 11) rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.	7) wyciąga wnioski wynikające z informacji zawartych w tekście; 8) odróżnia informacje o faktach od opinii; 9) rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne; 10) rozpoznaje odniesienia do kontekstu cywilizacyjno-kulturowego i znaczenie symboli kulturowych; 11) interpretuje teksty kultury; 12) rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.
Tworzenie wypowiedzi	Uczeń tworzy złożone, wieloaspektowe, spójne i logiczne, płynne wypowiedzi ustne: 1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 5) opisuje upodobania; 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie i poglądy, przedstawia i ustosunkowuje się do opinii i poglądów innych osób; 7) wyraża i opisuje uczucia i emocje; 8) stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją; 9) wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; 10) rozważa sytuacje hipotetyczne; 11) przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach); 12) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.	Uczeń tworzy złożone, wieloaspektowe, spójne i logiczne wypowiedzi pisemne (np. e-mail, list prywatny, list formalny – w tym list motywacyjny, życiorys, CV, wpis na blogu, opowiadanie, recenzję, artykuł, rozprawkę): 1) opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska; 2) opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości; 3) przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości; 4) przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość; 5) opisuje upodobania; 6) wyraża i uzasadnia swoje opinie i poglądy, przedstawia i ustosunkowuje się do opinii i poglądów innych osób; 7) wyraża i opisuje uczucia i emocje; 8) stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją; 9) wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości; 10) rozważa sytuacje hipotetyczne; 11) przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach); 12) stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze; 13) stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.
Reagowanie językowe	Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, również złożonych i nietypowych sytuacjach: 1) przedstawia siebie i inne osoby;	Uczeń reaguje w formie złożonego tekstu pisanego w różnorodnych sytuacjach: 1) przedstawia siebie i inne osoby;

	2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu; 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; 4) wyraża swoje opinie i uzasadnia je, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób, komentuje wypowiedzi uczestników dyskusji, wyraża wątpliwość; 5) wyraża i uzasadnia swoje upodobania, preferencje, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, preferencje, intencje i pragnienia innych osób; 6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie; 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi negocjacje; 9) prosi o radę i udziela rady; 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; 13) wyraża uczucia i emocje; 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe; 15) dostosowuje styl wypowiedzi do sytuacji.	2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; 3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia; 4) wyraża swoje opinie i uzasadnia je, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób, komentuje wypowiedzi uczestników dyskusji, wyraża wątpliwość; 5) wyraża i uzasadnia swoje upodobania, preferencje, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, preferencje, intencje i pragnienia innych osób; 6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje; 7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie; 8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi negocjacje; 9) prosi o radę i udziela rady; 10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia; 11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje; 12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby; 13) wyraża uczucia i emocje; 14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe; 15) dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy.
Mediacja	Uczeń przetwarza ustnie lub pisemnie teksty z różnych dziedzin życia i nauki, o różnym stopniu złożoności: 1) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); 2) przekazuje w języku obcym nowożytnym lub w języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym, w tym sporządza notatki np. z wykładu; 3) przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim; 4) przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film; 5) streszcza w języku obcym usłyszany lub przeczytany tekst; 6) stosuje zmiany stylu lub formy tekstu.	
Kompetencja interkulturowa	Uczeń posiada: 1) pogłębioną wiedzę o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się danym językiem obcym nowożytnym, oraz o kraju ojczystym, w tym wiedzę z zakresu literatury, historii, geografii, historii sztuki, socjologii, ekonomii, polityki, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego; 2) świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.	

Kompetencje społeczne i uczenia się	1) Uczeń dokonuje samooceny i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym). 2) Uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych). 3) Uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych. 4) Uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów) i strategie kompensacyjne, w przypadku gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych). 5) Uczeń posiada świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

3. Treści nauczania

Treści nauczania zawarte w programie podzielone zostały na zakresy tematyczne, określenia zakresu materiału gramatycznego oraz leksykalnego, oraz rozwijane w czasie realizacji programu sprawności językowe. Dodatkowo przedstawione zostały możliwe warianty realizacji programu.

3.1 Tematyka

Określony w programie zakres tematyczny obejmuje 14 bloków tematycznych, przedstawionych w formie hasłowej. Zakresy te, będące odzwierciedleniem różnych sfer życia, określone są przez Podstawę Programową. Jednocześnie, są one zgodne z zakresami tematycznymi wymaganymi na egzaminie maturalnym (por. Informator Maturalny):

- 1) człowiek (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania, społeczny i osobisty system wartości, autorytety, poczucie tożsamości);
- 2) miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);
- 3) edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się – w tym uczenie się przez całe życie, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne, system oświaty);
- 4) praca (np. zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy, praca dorywcza, kariera zawodowa, rynek pracy, warunki pracy i zatrudnienia, mobilność zawodowa);

- 5) życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);
- 6) żywienie (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, nawyki żywieniowe – w tym diety, zaburzenia odżywiania, lokale gastronomiczne);
- 7) zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, finanse, promocja i reklama, korzystanie z usług – w tym usług bankowych i ubezpieczeniowych, reklamacja, prawa konsumenta);
- 8) podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, awarie i wypadki w podróży, ruch uliczny, bezpieczeństwo w podróży);
- 9) kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);
- 10) sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu, pozytywne i negatywne skutki uprawiania sportu, problemy współczesnego sportu);
- 11) zdrowie (np. tryb życia, samopoczucie, choroby – w tym choroby cywilizacyjne, ich objawy i leczenie, niepełnosprawność, uzależnienia, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach);
- 12) nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego);
- 13) świat przyrody (np. pogoda, pory roku, klimat, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, katastrofy ekologiczne, klęski żywiołowe, przestrzeń kosmiczna);
- 14) państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, polityka, gospodarka, problemy współczesnego świata, prawa człowieka, religie, ideologie).

Uszczegółowienie i sposób realizacji poszczególnych zakresów tematycznych uzależniony jest między innymi od:

- wieku i rozwoju emocjonalnego uczniów – sugerowane jest realizowanie tematyki mniej skomplikowanej, takiej jak np. uprawianie sportu, uczucia i emocje, edukacja – w klasach wcześniejszych, a zagadnień trudniejszych, np. klęski żywiołowe, problemy współczesnego świata, prawa konsumenta – w klasach późniejszych;
- wybranego podręcznika i zawartych w nim tekstów – podręcznik powinien obejmować wszystkie zakresy tematyczne, realizowane są one jednak zawsze w indywidualny sposób;
- zainteresowań i potrzeb uczniów – tematyce, która bardziej interesuje uczniów, można poświęcać więcej czasu niż innej, więcej miejsca można poświęcić również tematyce związanej z możliwą przyszłą karierą zawodową / studiami uczniów;

- bieżących wydarzeń w kraju i na świecie – warto zainteresować uczniów bieżącymi wydarzeniami, szczególnie wykorzystując aktualne materiały autentyczne dostępne w mediach;

- wymagań egzaminacyjnych zawartych w aktualnym Informatorze Maturalnym;

Program zakłada, że uczniowie posiadają już podstawowy zasób słownictwa związanego z zakresami tematycznymi, należy je więc utrwalać i pogłębiać, wzbogacając o elementy bardziej specjalistyczne i złożone, przydatne w życiu prywatnym i przyszłej pracy zawodowej. Kolejność realizacji poszczególnych bloków tematycznych może być odpowiednio dostosowywana do potrzeb, istotne jest natomiast, aby kontynuować naukę w sposób spiralny, łącząc nowe treści z tymi, które uczniowie już opanowali. Uzyskuje się wówczas zarówno efekt utrwalenia, jak i tzw. *scaffolding*. Zakresy tematyczne często realizowane są w sposób łączny, związany z tematem zajęć, często przenikają się. W sekcji 3.5 podane są przykłady realizacji zakresów tematycznych i płynności granic pomiędzy poszczególnymi zakresami.

3.2 Zakres materiału gramatyczno-leksykalnego

Określony poniżej zakres materiału gramatyczno-leksykalnego zakłada rozwijanie umiejętności ze szkoły podstawowej poprzez utrwalanie i rozszerzanie zakresu struktur gramatycznych. Zagadnienia podane zostały hasłowo, zadaniem nauczyciela jest ich uszczegółowienie, zgodnie z wymaganiami określonymi w Informatorze Maturalnym oraz potrzebami określonej grupy uczniów.

Czasy gramatyczne:

- Present Simple
- Present Continuous
- Present Perfect Simple
- Present Perfect Continuous
- Past Simple
- Past Continuous
- Past Perfect Simple
- Past Perfect Continuous
- Future Simple
- Future Continuous
- Future Perfect Simple
- Future Perfect Continuous

Czasownik:

- Bezokolicznik i formy osobowe
- Czasowniki posiłkowe *be, do, have*

- Czasowniki modalne i półmodalne: *can, could, may, might, must, have to, will, shall, would, should, ought to, need, need to, used to*
- Konstrukcje czasownikowe: np. *going to, be able to, would like to*
- Czasowniki regularne i nieregularne
- Imiesłów czynny i bierny
- Czasowniki złożone (*phrasal verbs*)
- Tryb łączący

Rzeczownik:

- Nazwy rzeczy policzalnych i niepoliczalnych
- Liczba mnoga rzeczowników
- Rzeczowniki występujące tylko w formie pojedynczej lub mnogiej
- Sposoby wyrażania posiadania i przynależności
- Rodzaj
- Rzeczowniki złożone

Przedimek:

- Przedimek nieokreślony *a/an*
- Przedimek określony *the*
- Przedimek zerowy

Przymiotnik:

- Stopniowanie regularne i nieregularne
- Użycie przymiotników z *so* i *such*
- Przymiotniki dzierżawcze
- Przymiotniki po czasownikach postrzegania
- Przymiotniki używane w funkcji rzeczownika

Przysłówek:

- Stopniowanie regularne i nieregularne
- Użycie przysłówków o dwóch znaczeniowo różnych formach, np. *hard/hardly*
- Użycie *too/ enough*
- Miejsce przysłówka w zdaniu

Zaimek:

- Zaimki osobowe
- Zaimki dzierżawcze
- Zaimki zwrotne i emfatyczne
- Zaimki wskazujące
- Zaimki pytające

- Zaimek względne
- Zaimki wzajemne
- Zaimki nieokreślone i złożenia z nimi
- Zaimki bezosobowe: *you, one*

Liczebnik:

- Liczebniki główne
- Liczebniki porządkowe
- Liczebniki ułamkowe i dziesiętne

Przyimek:

- Przyimki z określeniami miejsca, czasu, kierunku, odległości, przyczyny, sposobu
- Przyimki po rzeczownikach, czasownikach i przymiotnikach

Spójniki

Składnia:

- Zdania oznajmujące: twierdzące, przeczące
- Zdania pytające
- Zdania rozkazujące
- Zdania wykrzyknikowe
- Zdania z podmiotem *it*
- Zdania z podmiotem *there*
- Zdania z dwoma dopełnieniami
- Strona bierna
- Pytania typu *question tags*
- Pytania pośrednie
- Mowa zależna
- Zdania współrzędnie złożone: podmiotowe, orzecznikowe, dopełnieniowe, przydawkowe, okolicznikowe (celu, czasu, miejsca, porównawcze, przyczyny, przyzwolenia, skutku, sposobu, stopnia)
- Zdania warunkowe (typu 0, I, II, III oraz mieszane)
- Zdania wyrażające życzenie, preferencje lub przypuszczenie (np. *wish, it's time, had better, would rather*)
- Konstrukcje bezokolicznikowe oraz gerundialne
- Konstrukcja *have/get something done*
- Inwersja stylistyczna i inne formy emfatyczne

3.3 Sprawności językowe

Program zakłada rozwijanie kompetencji językowej zarówno w zakresie sprawności receptywnych (słuchanie i czytanie) oraz produktywnych (mówienie i pisanie) oraz integrację tych sprawności, również w połączeniu z językiem polskim (mediacja), z ukierunkowaniem zarówno na sprawności związane z językiem pisanym (czytanie i pisanie), jak i językiem mówionym (słuchanie i mówienie). Realizacja programu ma na celu umożliwienie uczniom swobodnego porozumiewania się w mowie i piśmie:

- w kontaktach z użytkownikami języka w krajach anglojęzycznych oraz innych krajach;
- w dalszej nauce prowadzonej w języku angielskim (studia za granicą, wymiany studenckie);
- w pracy i życiu codziennym w kontaktach społecznych oraz przy korzystaniu z różnych źródeł informacji m.in. Internetu, literatury pięknej, literatury fachowej, mediów.

3.4 Funkcje językowe

Funkcje językowe, umożliwiające swobodne osiągnięcie celów w kontaktach z osobami posługującymi się językiem angielskim, w pracy i w życiu codziennym, obejmują:

- zastosowanie zwrotów grzecznościowych, m.in. powitanie, pozdrawianie, pożegnanie, przedstawianie siebie, przedstawianie innych osób, dziękowanie, wyrażanie prośby o pozwolenie, udzielanie i odmawianie pozwolenia, wyrażanie opinii i życzeń, pytanie o opinie i życzenia innych, składanie życzeń, odpowiadanie na życzenia, przepraszenie, zapraszanie, odpowiadanie na zaroszenie, pytanie o pozwolenie, udzielanie lub odmowa pozwolenia, wyrażanie prośby i podziękowania oraz zgody lub odmowy wykonania prośby, rozpoczynanie, prowadzenie, podtrzymywanie i kończenie rozmowy;
- przekazywanie i uzyskiwanie informacji, m.in. pytanie o informacje, przekazywanie informacji i wyjaśnień, identyfikacja i opisywanie osób, przedmiotów i miejsc, określanie czasu, określanie umiejętności, opisywanie zdarzeń, procesów i stanów (np. pogody), relacjonowanie wydarzeń, planowanie, informowanie o czynnościach codziennych, informowanie o czynnościach wykonywanych w danej chwili, porównywanie, wyrażanie posiadania;
- pytanie o postawy i ich wyrażanie, m.in. zgadzanie i nie zgadzanie się z opiniami innych, pytanie o upodobania, preferencje, intencje i pragnienia, wyrażanie upodobań, preferencji, intencji i pragnień, składanie propozycji, przyjmowanie, odrzucanie propozycji, nakazywanie, zakazywanie, instruowanie, doradzanie, wyrażanie uczuć i emocji, wątpliwości, prośba o radę, udzielanie rad, negocjowanie, komentowanie, kwestionowanie opinii innych, argumentowanie za i przeciw, spekulowanie, wyrażanie hipotez.

4. Realizacja programu

Realizacja programu nie narzuca stosowania jednej wybranej metody. Sugeruje się podejście konstruktywistyczne, dające możliwość wykorzystania elementów konkretnych metod w zależności od realizowanego materiału, potrzeb i możliwości danej grupy uczniów czy innych istotnych czynników, a jednocześnie pozwalające na czynne konstruowanie wiedzy przez ucznia, nie tylko bierne przekazywanie jej przez nauczyciela. Zgodnie z teorią Vygotskiego¹, rozwój umysłowy, czyli również proces uczenia się języka obcego, to proces społeczno-kulturowy. Poprzez podjęte działania, absolwent nabędzie wiedzę i umiejętności umożliwiające skuteczną komunikację w języku angielskim w przyszłości. Jak podkreśla Bee², dziecko buduje swoją wiedzę w oparciu o społeczne interakcje, bardziej niż w wyniku indywidualnych poszukiwań. Dlatego, zgodnie z zasadami podejścia komunikacyjnego, należy stwarzać możliwości nie tylko zapoznania się ze słownictwem i strukturami, ale również ich aktywnym wykorzystaniem przez uczniów.

Wskazać można cztery kierunki działań nauczyciela:

1) Rozwijanie i integracja sprawności językowych

Program zakłada rozwijanie kompetencji językowej zarówno w zakresie sprawności receptywnych (słuchanie i czytanie) oraz produktywnych (mówienie i pisanie) oraz integrację tych sprawności (mediacja), z ukierunkowaniem zarówno na sprawności związane z językiem pisanym (czytanie i pisanie), jak i językiem mówionym (słuchanie i mówienie). Realizacja programu ma na celu umożliwienie uczniom swobodnego porozumiewania się w mowie i piśmie:

- w kontaktach z użytkownikami języka w krajach anglojęzycznych oraz innych krajach;
- w dalszej nauce prowadzonej w języku angielskim (studia za granicą, wymiany studenckie);
- w pracy i życiu codziennym w kontaktach społecznych oraz przy korzystaniu z różnych źródeł informacji m.in. Internetu, literatury pięknej, literatury fachowej, mediów.

2) Przygotowanie do egzaminu maturalnego

Poprzez rozwijanie sprawności językowej uczniów program zakłada skuteczne przygotowanie ich do egzaminu maturalnego z języka angielskiego w części ustnej oraz pisemnej odpowiednio na poziomie podstawowym lub podstawowym i rozszerzonym.

Należy uczniów zapoznać z formą egzaminu, zakresami tematycznymi, typowymi zadaniami dla poszczególnych części egzaminu oraz wymaganiami egzaminacyjnymi i kryteriami oceniania.

3) Poszerzanie wiedzy ogólnej

Rozwijanie sprawności językowej odbywa się poprzez wykorzystanie tekstów o różnorodnej tematyce, wspomagających szeroko rozumiany harmonijny rozwój ucznia. Teksty mają za zadanie rozbudzenie zainteresowań oraz ciekawości świata, jak również rozwijanie umiejętności krytycznego myślenia. Realizacja tych założeń odbywa się między innymi poprzez:

---

¹ H.R. Schaffer, *Psychologia dziecka*, Warszawa: PWN, 2006, s. 218.

² H. Bee, *Psychologia rozwoju człowieka*, Poznań: Zysk – S-ka: 2004, s. 48

- poszerzanie wiedzy uczniów na temat kultury krajów angielskiego obszaru językowego oraz innych kultur;
- zapoznanie uczniów z elementami literatury, sztuki, historii, geografii i polityki krajów anglojęzycznych;
- poszerzanie wiedzy uczniów na temat otaczającego ich świata;
- integrację nauki języka oraz wiedzy i umiejętności w zakresie innych przedmiotów szkolnych;
- realizację międzyprzedmiotowych projektów edukacyjnych.

4) Dосonalenie umiejętności samodzielnego uczenia się

Umiejętność samodzielnego uczenia się rozwijana jest w sposób ciągły, między innymi poprzez:

- zachęcanie uczniów do dokonywania samooceny i diagnozy potrzeb;
- kształtowanie postaw samodyscypliny i systematyczności;
- stosowanie różnych strategii uczenia się;
- kształtowanie postawy ciekawości;
- doskonalenie umiejętności korzystania ze źródeł informacji, w tym tekstów autentycznych, z wykorzystaniem różnych mediów (m.in. filmów, zasobów Internetu, książek, komunikatorów i mediów społecznościowych).

4.1 Zasady nauczania

Nauczanie zgodnie z zasadami konstruktywizmu, opartymi na komunikacji zakłada rozłożenie odpowiedzialności na nauczyciela i na ucznia jednocześnie..Jest to w pewnym sensie 'demokracja kontrolowana'. Podczas lekcji, gdzie uwaga skupiona jest na samym uczniu, jego zainteresowaniach, problemach, wydarzeniach jemu bliskich, uczniowie nie mogą pozostawać bierni. Automatycznie angażują się w wykonywane czynności tak, jakby robili to w świecie zewnętrznym, w rzeczywistości. Takie podejście do nauczania wymaga konkretnych postaw, akcji i reakcji ze strony nauczyciela. Rola nauczyciela jest tu dużo bardziej kompleksowa. Nauczyciel staje się również namiastką rodzica, przyjacielem, doradcą, przedstawicielem świata dorosłych, przekaznikiem informacji o innej kulturze, czy w końcu osobą przyczyniającą się do emocjonalnego dojrzewania ucznia.

Nauczyciela można przyrównać do menadżera, który musi zarządzać firmą tak, aby przynosiła konkretne zyski. Takie podejście nakłada na nauczyciela zadanie zmotywowania uczniów, którzy nie mają właściwej motywacji, oraz jednocześnie pielęgnowania motywacji uczniów, którzy już ją posiadają. Uczenie nabiera tutaj nowego, społecznego aspektu: nauczyciel jest odpowiedzialny za stworzenia warunków odpowiednich dla procesu uczenia się oraz za zorganizowanie zajęć w sposób promujący komunikację. Aby to osiągnąć, nauczyciel powinien prezentować właściwą postawę wobec uczniów, przygotowywać zadania, które są merytorycznie odpowiednie dla danej grupy, utrzymywać pewien poziom dyscypliny, a jednocześnie zaangażowania ze strony uczniów.

Nauczyciel staje się swojego rodzaju katalizatorem. Nie wywołuje bezpośrednio działań uczniowskich, stwarza odpowiednie warunki, które pozwalają na to, aby proces uczenia się miał miejsce, i dba o jego efektywność i przyspieszenie.

Nauczycie odpowiada również za odpowiedni dla danej grupy wybór materiałów dydaktycznych. Jednym z ważniejszych, ale nie jedynym elementem, jest podręcznik. Poza podręcznikiem należy również zadbać o ciekawe i motywujące uczniów do pracy własnej materiały autentyczne. Przydatnymi źródłami takich materiałów mogą być serwisy internetowe, np.:

<http://www.bbc.co.uk/learningenglish/>

<https://www.britishcouncil.pl/en>

<https://www.ted.com/>

W gestii nauczyciela leży również odpowiednie zapewnienie dyscypliny na lekcji. W klasie lekcyjnej powinna panować atmosfera, którą można określić jako 'demokrację kontrolowaną'. Sytuacja, kiedy uczeń nie tylko wypełnia polecenia i instrukcje nauczyciela, lecz jest przekonany, że to głównie on, a nie nauczyciel, jest odpowiedzialny za proces uczenia się i uzyskiwane efekty, powoduje, że uczeń będzie bardziej zmotywowany zarówno do pracy, jak i właściwego zachowania się. Dzięki temu budowana jest również autonomia ucznia. Profesor Komorowska³ wymienia działania, jakie mogą podejmować nauczyciele, aby uniknąć problemów z dyscypliną, a jednocześnie budować autonomię ucznia:

- stworzenie warunków do współpracy i zespołowego wykonywania zadań w klasie,
- włączenie uczniów w planowanie zadań do wykonania,
- zwiększenie czasu na działania aktywizujące i lubiane przez uczniów, takie jak dyskusje, odgrywanie ról, zajęcia ruchowe, udział w projektach kończących się demonstracją wykonanych przez uczniów prac,
- indywidualne rozmowy z uczniami,
- unikanie wszelkich zajęć, które nudzą uczniów albo przez swój charakter, albo przez swoją długość,
- okazywanie, że nauczyciel jest stale gotów pomóc uczniowi skutecznie uczyć się i nawiązywać lepsze kontakty z rówieśnikami.

(Komorowska, 2009:19)

Kolejnym narzędziem pomocnym w utrzymaniu właściwej dyscypliny na zajęciach jest kontrakt pomiędzy nauczycielem a uczniami, podpisywany na początku roku szkolnego. Kontrakt powinien być opracowany na zasadach wzajemnego szacunku, respektowaniu wzajemnych praw i obowiązków. Jednocześnie, uświadamia uczniom konieczność systematyczności i samodyscypliny, a nauczycielowi daje lepszą możliwość poznania potrzeb i oczekiwań uczniów. Podpisanie kontraktu poprzedza

---

³ H. Komorowska, *Interakcje i komunikacja w nauce języka obcego. Trudności dyscyplinarne i sposoby radzenia sobie z nimi*, w: *Skuteczna nauka języka obcego*, red. H. Komorowska, 2009

dyskusja, podczas której obie strony przedstawiają swoje oczekiwania i negocjują zasady wzajemnej współpracy.

Bardzo istotną kwestią jest również traktowanie błędów językowych i przekazywanie informacji zwrotnej. Uczniowie powinni mieć świadomość, że błędy, które popełniają, są nieodłącznym elementem procesu uczenia się, i mają prawo je popełniać. Lewicka-Mroczek⁴ wskazuje sposoby reagowania na błąd językowy:

- jasno precyzowana postawa (*explicit correction*) > wystąpienie błędu jest wyraźne i forma poprawna podana jest przez nauczyciela;
- przerobienie formy błędnej (*recast*) > brak bezpośredniego wskazania błędu, który jest przeformułowany przez nauczyciela i zastąpiony wersją poprawną;
- prośba o wyjaśnienie (*clarification request*) > nauczyciel wskazuje pojawienie się błędu, zadając pytanie typu *Pardon?*, oczekując od ucznia przeredagowania wypowiedzi zawierającej błąd;
- odpowiedź metajęzykowa (*metalinguistic clue*) > nauczyciel posługuje się pytaniem typu *Are you sure?*, skłaniając ucznia do poprawienia błędu;
- skłonienie ucznia do refleksji (*elicitation*) > nauczyciel w sposób bezpośredni wywołuje właściwą wypowiedź *How do you say?*
- powtórzenie (*repetition*) > nauczyciel powtarza błąd ucznia, wyraźnie intonacyjnie uwypuklając jego obecność

(E.Lewicka-Nowak, 2009:33)

Można również na błąd zareagować tylko w sposób niewerbalny, miną lub gestem, zachęcając ucznia do autokorekty. Błąd, który się pojawia, jest okazją do poczynienia postępu w nauce języka. Taka postawa możliwa jest dzięki odpowiednio przekazywanej przez nauczyciela informacji zwrotnej (*feedback*). Istotne jest, aby ta informacja zwrotna dotyczyła zarówno mocnych, jak i słabych stron działania wykonanego przez ucznia, aby była informacją konkretną, dotyczącą konkretnie wykonanych zadań, a nie informacją na wysokim poziomie ogólności. Dobrze jest zwrócić uwagę również na pozytywną werbalizację takiej informacji zwrotnej, szczególnie dotyczącą tego, co wymaga jeszcze ulepszenia, np., posługiwanie się terminologią *'to be improved'* zamiast słownictwa negatywnego.

4.2 Techniki pracy

4.2.1 Nauczanie gramatyki

Nauczanie gramatyki to trzy nierozłączne etapy: prezentacja, ćwiczenie i produkcja (*ang. presentation, practice, production >> PPP*).

---

⁴ E.Lewicka-Mroczek, *Błąd językowy na lekcji języka obcego. Sposoby realizowania i terapii*, w: *Skuteczna nauka języka obcego*, red. H. Komorowska, 2009

Istnieją dwa alternatywne modele prezentacji materiału gramatycznego:

- struktury gramatyczne zaprezentowane w kontekście, następnie izolacja tych i analiza ich formy i funkcjonowania;
- zaprezentowanie struktury (forma), następnie ukazanie jej funkcjonowania w kontekście.

Bardzo ważnym aspektem jest zapewnienie odpowiedniego kontekstu. Cechy efektywnego kontekstu:

- interesujący – o tematyce odpowiedniej dla danej grupy uczniów (wiek, płeć, zainteresowania);
- skuteczny – zawierający odpowiednie przykłady zastosowania danej konstrukcji gramatycznej;
- odpowiednio łatwy / trudny – dostosowany do poziomu uczniów.

Warto zwrócić również uwagę, aby prezentacja nowej struktury miała zarówno formę pisemną, jak i ustną – uwzględniając różne preferencje sensoryczne uczniów. Kolejnym warunkiem skutecznej prezentacji materiału gramatycznego jest odpowiedni, trafny dobór przykładów w taki sposób, aby dobrze ilustrowały zastosowanie danej konstrukcji i jej funkcjonowanie w języku. Ponadto trzeba pamiętać o tym, aby jednocześnie nie wprowadzać zbyt wielu nowości: jeśli konstrukcja gramatyczna jest nowa, słownictwo, które ją prezentuje, powinno być już uczniom znane. Taki dobór przykładów i kontekstu umożliwi uczniom skupienie się właśnie na konstrukcji gramatycznej i skuteczniejsze jej opanowanie.

Kolejnym ważnym etapem jest ćwiczenie materiału gramatycznego. Należy tutaj zwrócić uwagę na odpowiedni dobór ćwiczeń do poziomu, możliwości i tempa pracy uczniów. Bardzo istotnym elementem jest również stopniowanie poziomu trudności ćwiczeń w ramach tej samej konstrukcji gramatycznej, oraz stopniowe zwiększanie poziomu samodzielności wykonywania ćwiczeń – zmniejszanie oddziaływania nauczyciela.

Techniki wykorzystywane do ćwiczenia materiału gramatycznego to przede wszystkim wszelkiego rodzaju dryle, poczynając od bardzo prostych, polegających niemal wyłącznie na odtwarzaniu struktury, poprzez ćwiczenia oparte na coraz większej modyfikacji zdań, kończąc na drylach zbliżonych do ćwiczeń komunikacyjnych. Również przy ćwiczeniu struktur gramatycznych przez uczniów należy pamiętać, że uczniowie powinni opanować konstrukcję zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej, co jest niezbędne dla ich prawidłowego funkcjonowania jako użytkowników całego systemu językowego.

Trzecim etapem doskonalenia gramatyki jest produkcja. W fazie produkcji uczniowie wykorzystują poznane konstrukcje gramatyczne do realizacji celów – jako środek/narzędzie, a nie cel sam w sobie. Zadanie nauczyciela polega na stworzeniu takiej sytuacji – poprzez odpowiedni dobór zadań uczniów, aby musieli oni używać określonych struktur w celu realizacji zadania, w formie ustnej lub pisemnej. Ten etap pracy nad gramatyką jest najbardziej czasochłonny, może też się okazać, że nie wszyscy uczniowie będą w stanie w równym stopniu z niego skorzystać. Co jest jednak dużo ważniejsze, przekonują się sami (nawet jeśli tylko jako bierni uczestnicy), w jaki sposób konkretna struktura gramatyczna jest wykorzystywana.

4.2.2 Nauczanie słownictwa

Znać słowo oznacza znać jego pisownię, wymowę, znaczenie, zastosowanie w kontekście gramatyczno-leksykalnym oraz odpowiednim kontekście sytuacyjnym.

Można wyróżnić trzy etapy nauki słownictwa:

etap I – wprowadzenie nowego słownictwa

etap II – utrwalenie nowego słownictwa

etap III – powtarzanie i utrwalanie słownictwa wcześniej opanowanego

Słownictwo powinno być prezentowane wielokanałowo, zarówno w formie pisemnej, jak i ustnej, tak aby wyjść naprzeciw potrzebom uczniów o różnych preferencjach sensorycznych.

Przykładowe sposoby prezentowania nowej leksyki to:

- wskazanie przedmiotu
- pokazanie obrazka (*flashcards*)
- ilustracja za pomocą gestu/mimiki
- podawanie synonimów
- podawanie antonimów
- objaśnianie (np. na podstawie sytuacji)
- definiowanie
- polski odpowiednik

Warto zwrócić uwagę, że podanie polskiego odpowiednika jest jedną z wielu opcji prezentowania słownictwa, i zaleca się stosowanie tej techniki jako ostateczności. Przy prezentacji słownictwa równie ważny jak w kwestii gramatyki jest odpowiedni kontekst, wskazujący na sposób zastosowania danego słowa. Zapamiętywanie słownictwa ułatwia odpowiedni jego zapis, stosowanie skojarzeń, rysunków czy map mentalnych i innych strategii uczenia się (sekcja 4.3.3).

Utrwalanie nowego słownictwa może odbywać się poprzez powtarzanie (chórem, grupami, indywidualnie, w różnym tempie, różnym tonem, powtarzanie części wyrazu – zaczynając od końca), łączenie (np. imion z wyrazami, wyrazy tej samej kategorii), stosowanie gier i zabaw językowych (np. *Kahoot*, *Quizlet*, gry planszowe i karciane), ćwiczenia mnemoniczne oraz korzystanie z tekstów i nagrań zawierających nowe słownictwo.

Powtarzanie słownictwa może odbywać się poprzez powracanie do dawniej przeczytanych tekstów i wcześniej wysłuchanych nagrań, ćwiczenia tematyczne, np. grupowanie trenowanych wyrazów wokół jednego tematu, ćwiczenia skojarzeniowe, np. wyrazy w postaci wolnych skojarzeń tworzą się w umyśle ucznia jako reakcja na jakiś bodziec (m.in. rysunek).

4.2.3 Słuchanie ze zrozumieniem

Teksty rozwijające sprawność słuchania ze zrozumieniem powinny służyć następującym celom:

- rozwijanie sprawności słuchania różnych rodzajów tekstów odbieranych za pośrednictwem mediów (np. wywiadów, zapowiedzi, reklam, rozmów, debat, dyskusji itp.);
- wprowadzenie nowego materiału językowego;
- nauka rozpoznawania standardowych odmian języka;
- nauka rozwiązywania zadań typowych dla egzaminu maturalnego.

Rodzaje tekstów słuchanych

Większość nowoczesnych podręczników, wprowadzając nowy materiał i rozwijając sprawność rozumienia ze słuchu, wykorzystuje teksty nagrane specjalnie z myślą o uczniach na określonym poziomie językowym. Na tym etapie kształcenia zaleca się jednak jak najszersze wykorzystanie tekstów pochodzących z autentycznych źródeł (np. Internet, radio, telewizja, wideo, nagrania muzyczne), gdzie można znaleźć przykłady nagrań tekstów o różnym rejestrze i stylu (np. rozmowy telefoniczne, dialogi, ogłoszenia, wywiady, debaty, dyskusje, wykłady czy piosenki). Można je wykorzystać w pracy z uczniami na różnych poziomach zaawansowania, dopasowując rodzaj zadania do umiejętności językowych uczniów.

Ucząc słuchania, należy rozwijać następujące umiejętności:

- słuchanie w celu zrozumienia ogólnego sensu;
- słuchanie w celu zrozumienia szczegółowych informacji;
- słuchanie w celu określenia stylu i rodzaju tekstu;
- słuchanie w celu zrozumienia intencji rozmówcy.

Rodzaje zadań

Techniki służące rozwijaniu sprawności słuchania ze zrozumieniem obejmują:

- udzielanie odpowiedzi na pytania ogólne;
- udzielanie odpowiedzi na pytania szczegółowe;
- wskazywanie określonych informacji;
- uzupełnianie brakującej informacji;
- układanie informacji we wskazanej kolejności;
- układanie części tekstu w odpowiedniej kolejności;
- mediacja językowa.

Rodzaje zadań maturalnych

W celu przygotowania uczniów do egzaminu maturalnego należy ćwiczyć następujące typy zadań:

- zdania prawda/fałsz;
- test wielokrotnego wyboru;
- przyporządkowywanie;
- uzupełnianie luk;

- odpowiedzi na pytania.

4.2.4 Czytanie ze zrozumieniem

Teksty rozwijające sprawność czytania ze zrozumieniem powinny służyć następującym celom:

- rozwijanie sprawności czytania różnego rodzaju tekstów użytkowych, literackich, popularnonaukowych i artykułów prasowych;
- wprowadzenie nowego materiału językowego;
- nauka rozpoznawania standardowych odmian języka;
- nauka rozwiązywania zadań typowych dla egzaminu maturalnego.

Rodzaje tekstów pisanych:

Większość nowoczesnych podręczników zawiera różnorodne teksty wraz z różnymi rodzajami ćwiczeń, które służą rozwijaniu sprawności rozumienia tekstu czytanego. W celu urozmaicenia lekcji oraz nawiązania do aktualnych wydarzeń zalecamy również korzystanie z materiałów pochodzących z autentycznych źródeł, takich jak Internet, gazety, czasopisma, listy, broszury informacyjne, ulotki, sprawozdania, opowiadania, powieści itd. Należy jednak pamiętać o dopasowaniu poziomu trudności ćwiczeń do poziomu znajomości języka uczniów. Można także wykorzystywać teksty uproszczone i napisane specjalnie dla uczących się języka na danym poziomie zaawansowania (*graded readers* – lektury na różnych poziomach językowych).

Ucząc czytania, należy rozwijać następujące sprawności:

- czytanie w celu ogólnego zrozumienia;
- czytanie w celu zrozumienia szczegółowych informacji;
- czytanie w celu określenia intencji autora;
- czytanie w celu określenia stylu i rodzaju tekstu.

Rodzaje zadań

Techniki służące rozwijaniu sprawności czytania ze zrozumieniem obejmują:

- udzielanie odpowiedzi na pytania ogólne;
- udzielanie odpowiedzi na pytania szczegółowe;
- wskazywanie określonych informacji w tekście;
- uzupełnianie brakujących informacji;
- układanie informacji we wskazanej kolejności;
- układanie części tekstu w odpowiedniej kolejności;
- mediacje językowe.

Rodzaje zadań maturalnych

Ponieważ jednym z celów rozwijania sprawności czytania jest przygotowanie do egzaminu maturalnego, należy uwzględnić zadania typowe dla testu maturalnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym. Są to:

- pytania typu prawda/fałsz;
- pytania wielokrotnego wyboru;
- przyporządkowywanie;
- uzupełnianie luk;
- parafrazowanie;
- odpowiedzi na pytania.

4.2.5 Mówienie

Ćwiczenia rozwijające sprawność czytania ze zrozumieniem powinny służyć następującym celom:

- doskonalenie nowego materiału językowego;
- rozwijanie umiejętności swobodnej komunikacji w języku angielskim w sytuacjach formalnych i prywatnych;
- nauka rozwiązywania zadań typowych dla egzaminu maturalnego.

Rodzaje zadań

Zadania przeznaczone do ćwiczenia nowego materiału językowego powinny dawać możliwość użycia języka nie tylko w tzw. rozmowach sterowanych, ale przede wszystkim stwarzać okoliczności, w których nowa struktura będzie miała szansę pojawić się spontanicznie i w naturalnym dla niej kontekście (patrz 5.2.1 Nauczanie gramatyki).

Rozwijając umiejętność swobodnej komunikacji w języku angielskim, powinno się tak dobierać zadania, aby w miarę możliwości odzwierciedlały one sytuacje autentyczne, a ich temat był bliski doświadczeniom, potrzebom i zainteresowaniom młodego człowieka.

Można w tym celu wykorzystać ćwiczenia, takie jak:

- dialogi;
- dyskusje;
- ćwiczenia z luką informacyjną;
- symulacje i odgrywanie ról;
- prezentacje;
- gry i zabawy komunikacyjne.

Rozwijając sprawność mówienia, należy też zwrócić uwagę uczniów na cechy charakterystyczne dla języka mówionego, aby formułowane przez nich wypowiedzi brzmiały naturalnie. Cechy te dotyczą takich obszarów, jak gramatyka, słownictwo, składnia, np.:

- opuszczanie nieakcentowanych początkowych części zdania (*Sounds great!, You going?*);
- nieprecyzyjne określenia (*Can you get me a cookie or something?, They might be able to do something like this.*);
- utarte wyrażenia, służące: wtrąceniu się do rozmowy (*Pardon? Can I just get a word in, Excuse me, could I?*);
- zgadzaniu się/niezgadzaniu się z opinią przedmówcy (*Absolutely. Absolutely right, Yes, I know, but the point is we work very hard.*);
- zmianie tematu rozmowy (*By the way, did you see the concert yesterday?*);
- powtórzenia (*I don't understand why it's, you know, why it's so popular*).

Rodzaje zadań maturalnych

W celu przygotowania uczniów do egzaminu ustnego należy ćwiczyć zadania typowe dla egzaminu maturalnego na poziomie podstawowym i rozszerzonym, a mianowicie:

- udzielanie wskazówek i informacji;
- relacjonowanie wydarzeń;
- wyrażanie preferencji i upodobań;
- negocjowanie w sytuacjach życia codziennego;
- rozmowa na podstawie materiału stymulującego;
- przygotowanie i wygłaszanie prezentacji;
- dyskusja na temat prezentowanych zagadnień.

4.2.6 Pisanie

Ćwiczenia rozwijające sprawność czytania ze zrozumieniem powinny służyć następującym celom:

- doskonalenie umiejętności pisania tekstów użytkowych (np. wiadomość e-mail, wpis na blogu, pocztówka, ogłoszenie, notatka, CV, list prywatny i formalny, sprawozdanie itp.);
- doskonalenie umiejętności pisania dłuższych wypowiedzi na różne tematy i w różnych formach (np. opis miejsca i osób, recenzja filmu, streszczenie książki, artykuł, opowiadanie, rozprawka itp.);
- doskonalenie umiejętności pisania zadań typowych dla egzaminu maturalnego.

Ucząc pisania, należy uświadomić uczniom konieczność i wskazać sposoby:

- planowania treści, tak by była ona logiczna, spójna i na temat;
- sporządzania planu pracy;
- formułowania wypowiedzi według wymogów różnorodnych form, np. rozprawki opowiadania, recenzji, artykułu, listu formalnego;
- wyboru odpowiedniego rejestru i stylu wypowiedzi;
- pisania poprawnie i używania zróżnicowanych struktur leksykalnych i gramatycznych;
- sprawdzania własnej pracy pod kątem treści, spójności, poprawności gramatycznej i ortograficznej

- korzystania ze słownika dwu- i jednojęzycznego podczas pisania i sprawdzania własnej pracy.

Dobrze jest, jeśli zadanie odnosi się do rzeczywistości bliskiej uczniowi, gdyż znany kontekst ułatwia zrozumienie i wykonanie zadania. Ponadto aby zadanie nabrało znamion prawdopodobieństwa, powinno być tak sformułowane, by uzasadniało użycie języka angielskiego (np. informacja na temat bazy noclegowej w mieście sporządzona dla turystów zagranicznych, list do schroniska młodzieżowego za granicą z prośbą o przesłanie pozostawionych rzeczy itp.). Aby rozbudzić w uczniach kreatywność, warto wykorzystać zadania odwołujące się do ich wyobraźni (np. opowiadanie lub list napisane z perspektywy innej osoby – prezydenta, dyrektora szkoły itp.). Do generowania pomysłów i planowania tekstu warto posłużyć się takimi strategiami, jak burza mózgów czy mapy myślowe. Warto również zwrócić uwagę, aby sam etap przygotowania do pisania tekstu realizowany był w grupie, niekoniecznie indywidualnie. Taka forma interakcji zmniejsza niechęć uczniów do rozwijania trudnej dla niektórych sprawności pisania.

Rodzaje zadań

- praca nad tzw. tekstem modelowym w postaci ćwiczeń na uzupełnianie, wybór poprawnej formy lub słowa, zastępowanie wyrazów w tekście synonimami itp.;
- pisanie planu wypowiedzi (w tym także burza mózgów)
- pisanie części tekstu (np. akapitu, rozpoczęcia i zakończenia listu czy rozprawki itp.)
- pisanie kompletnych tekstów;
- poprawianie pracy kolegi/koleżanki;
- poprawianie własnej pracy.

Rodzaje zadań maturalnych

Sprawność pisania jest testowana na egzaminie maturalnym. Przygotowując uczniów do matury, należy przeznaczyć lekcje na ćwiczenia w pisaniu:

- tekstu użytkowego typu wiadomość e-mail;
- tekstu użytkowego typu wpis na blogu;
- wypowiedzi pisemnej typu list formalny, o określonej długości, na wybrany temat;
- wypowiedzi pisemnej artykuł, o określonej długości, na wybrany temat;
- wypowiedzi pisemnej rozprawka, o określonej długości, na wybrany temat.

4.2.7 Integracja sprawności językowych i mediacja

Pracując nad rozwojem sprawności językowych uczniów należy pamiętać, że naturalne ich wykorzystanie zakłada integrację sprawności. W toku prowadzonych zajęć uczniowie czytają tekst lub go słuchają, i kolejno rozmawiają na tematy wprowadzone tematyką tekstu lub pisemnie na niego reagują. Uczenie gramatyki czy słownictwa zwykle połączone jest z czytaniem i słuchaniem, które tworzą dla tych aspektów nauczania języka odpowiedni kontekst.

Integracja sprawności językowych jest nieodłącznym składnikiem nauczania zadaniowego (*task-based learning*). Wykorzystując tę formę pracy, uczniowie realizują konkretne zadanie lub rozwiązują problem, wykorzystując język jako środek realizacji zadania. Jak podkreśla Krajka⁵, model zadaniowy oparty jest na zmierzeniu się uczniów z autentycznym problemem komunikacyjnym (*task*), które charakteryzuje się „silnym związkiem z porównywalnym zadaniem wykonywanym w życiu codziennym, którego ocenianie dokonuje się analizując osiągnięty rezultat”. Krajka proponuje konkretne zadania, będące realizacją nauczania zadaniowego, a jednocześnie polegające na integracji sprawności językowych:

- rozwiązywanie problemów,
- łamigłówki logiczne,
- analizy przypadków,
- autentyczne życiowe problemy,
- projekty,
- zadania kreatywne, np. opracowanie i przeprowadzenie ankiet, tworzenie gazetki klasowej, planowanie programu radiowego, scenariusz filmiku, itp.

Podejście zadaniowe to zwykle trzy etapy pracy:

- wyznaczenie zadania,
- planowanie pracy i realizacja zadania przez uczniów, zwykle w grupach, przy minimalnej ingerencji nauczyciela
- prezentacja uzyskanych rezultatów. Zwykle grupy prezentują wypracowane przez siebie rezultaty na forum klasy, uzyskując informację zwrotną od nauczyciela oraz innych uczniów.

Istotnym elementem pracy z uczniem i integracji sprawności jest mediacja, polegająca na przetwarzaniu tekstu. Uczniowie dokonują przekształcenia pomiędzy formami, stylami i językiem tekstu, m.in.:

- z formy pisemnej na ustną (np. dyskusja na temat przeczytanego artykułu);
- z formy ustnej na pisemną (np. reagują wiadomością e-mail na wysłuchany tekst);
- ze stylu formalnego na prywatny (np. zmiana formalnego zaproszenia na wiadomość tekstową do kolegi);
- ze stylu prywatnego na formalny (np. zmiana nieformalnej notatki na czyjś temat na list motywacyjny)
- tekst polski na angielski (np. przekazanie w mailu angielskim informacji z ogłoszenia w języku polskim)
- tekst angielski na polski (np. ustne przekazanie informacji w języku polskim z wysłuchanego angielskiego tekstu)

---

⁵ J.Krajka, *Lekcja a metoda nauczania. Modele lekcji języka obcego*, w: *Skuteczna nauka języka obcego*, red. H. Komorowska, 2009

4.2.8 Formy interakcji

Formy interakcji na lekcji powinny być przede wszystkim zróżnicowane, ponadto dostosowane do konkretnego zadania, jakie uczniowie w danym fragmencie lekcji realizują. Formy te będą również zależały od liczebności grupy, możliwości czasowych, również dostępu do pomocy dydaktycznych.

Podczas lekcji można stosować następujące formy interakcji:

- nauczyciel > uczniowie, np. przy prezentacji nowego materiału,
- nauczyciel > uczeń, np. przy przekazywaniu informacji zwrotnej,
- praca w grupach, np. przy realizowaniu zadań projektowych,
- praca w parach zamkniętych, np. kiedy uczniowie siedzący blisko siebie wspólnie omawiają dane zagadnienie,
- praca w parach otwartych, np. kiedy dwójka uczniów odgrywa dialog na forum,
- praca indywidualna, np. czytanie tekstu ze zrozumieniem.

Nauczyciel powinien tak planować pracę na lekcji, aby poszczególne formy interakcji się ze sobą przeplatały. Formy związane z realizowanymi bardziej skomplikowanymi zadaniami, takimi jak projekty, powinny trwać relatywnie dłużej niż formy związane z pracą indywidualną, jako że możliwość skoncentrowania się ucznia na takiej czynności jest zdecydowanie krótsza.

4.2.9 Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnej

Realizacja programu zakłada wykorzystanie zarówno multimedialnych, jak i technologii informacyjno-komunikacyjnej w codziennej nauce języka.

Uczniowie powinni umieć korzystać ze słowników w wersji elektronicznej, czy to w komputerach/tabletach, czy w telefonach komórkowych. Jest to umiejętność, która zapewnia im niezależność w sytuacji poza klasą szkolną i rozwija ich samodzielność uczenia się.

Korzystając z technologii mamy niemalże nieograniczony dostęp do materiałów autentycznych (por. 4.1), możemy uczniów zainteresować tematem oraz wskazywać źródła materiałów do samodzielnej pracy nad sprawnościami językowymi.

Uczniowie mogą również korzystać z ogólnodostępnych ćwiczeń gramatyczno-leksykalnych (w klasie – jeśli jest możliwość dostępu do odpowiedniej ilości komputerów – lub samodzielnie w domu). Zaletą takiej formy pracy jest natychmiastowe otrzymanie informacji zwrotnej na temat poprawności wykonanych zadań. Uczniowie mogą również korzystać z dedykowanych realizowanemu podręcznikowi materiałów online.

Alternatywą dla tradycyjnej lekcji jest tzw. Lekcja odwrócona (*flipped lesson*), w której nie ma tradycyjnej formy prezentacji materiału językowego. Uczniowie zapoznają się z udostępnionym przez nauczyciela materiałem (artykuł, nagranie, blog, video-blog, itp.), a następnie w trakcie lekcji

wykorzystują wcześniej uzyskane informacje do zrealizowania zadania. Taka lekcja nie tylko oszczędza czas lekcyjny, ale przede wszystkim motywuje uczniów do pracy własnej i buduje ich autonomię.

Technologia informacyjno-komunikacyjna to niemalże nieograniczone możliwości wynikające z wykorzystania quizów online (np. *Kahoot*, *Quizlet*, *Quizziz*). Dzięki tym narzędziom lekcję można urozmaicić angażującą uczniów grą językową, stwarzając dodatkową motywację do opanowania danego zakresu leksykalnego lub gramatycznego. Uczniowie mogą również korzystać z tych narzędzi do nauki własnej, w dogodnym dla siebie czasie i miejscu. Wykorzystanie quizów pozwala na korzystanie z technologii informacyjno-komunikacyjnej bez wygórowanych wymagań sprzętowych, potrzebny jest jedynie komputer z dostępem do Internetu i w miarę dużym ekranem lub projektorem, uczniowie zaś mogą wykorzystywać do gry swoje smartfony.

4.3 Indywidualizacja pracy z uczniem

Zajęcia językowe powinny być prowadzone z podziałem na grupy o zbliżonym poziomie zaawansowania. W razie potrzeby zaleca się zorganizowanie grup międzyoddziałowych. Pomimo takich rozwiązań, nauczyciele angielskiego na co dzień mają do czynienia z grupami o różnym poziomie zaawansowania (*mixed ability groups*). Dzieje się tak dlatego, że:

- klasę można podzielić na dwie, maksymalnie trzy grupy – podczas gdy uczniowie plasują się na kilku różnych poziomach;
- nauka języka związana jest z nabywaniem różnych umiejętności – np. uczniowie lepsi w mówieniu często mają trudności ze sprawnością pisania;
- uczniowie różnią się tempem przyswajania umiejętności językowych;
- część uczniów uczestniczy w pozalekcyjnych, dodatkowych zajęciach językowych – przez co ich umiejętności językowe mogą rozwijać się szybciej niż w przypadku uczniów, którzy nie mają takich możliwości.

Wobec takiej sytuacji praca z uczniem słabym czy zdolnym to nie margines, ale esencja pracy anglisty. Prawdą jest również to, że najczęściej uwaga nauczyciela skupia się na uczniu słabym – ponieważ bez okazanej pomocy nie będzie on w stanie opanować materiału. Jesteśmy często przekonani, że uczeń zdolny na pewno sam sobie ze wszystkim poradzi i nie potrzebuje wskazówek nauczyciela. Nic jednak bardziej mylnego. Uczeń zdolny również nas potrzebuje, ale jego oczekiwania są zupełnie inne. Podczas gdy uczniowi słabemu trzeba pomóc uporać się z bieżącym materiałem, uczniowi zdolnemu należy stwarzać okazje do po pierwsze – rozwoju na odpowiednim poziomie, a po drugie – podzielenia się z innymi swoją wiedzą. Przed uczniem

zdolnym trzeba z jednej strony stawiać wyzwania, a z drugiej pomagać mu się odnaleźć w grupie rówieśniczej.

Indywidualne różnice pomiędzy uczniami wynikają między innymi w różnych zdolności, scharakteryzowanych przez Howarda Gardniera jako teoria inteligencji wielorakich. Wyróżnił on nie tylko inteligencję językową czy logiczno-matematyczną, które stanowią podstawę dla określenia ucznia mianem „zdolnego” w sytuacjach szkolnych. Gardner wymienia również inteligencję przestrzenną, ruchową, muzyczną, interpersonalną czy intrapersonalną. Kolejno edukatorzy wzbogacają listę inteligencji o inteligencję przyrodniczo-ekologiczną, zmysłową, historyczną i kreatywną.

rodzaj inteligencji	najlepiej uczy się poprzez	proponowane ćwiczenia na drugi tryb warunkowy
językowa	słuchowy i wzrokowy kontakt ze słowami, mówienie	czytanie i opowiadanie historii, w której pojawia się drugi tryb warunkowy
logiczno-matematyczna	klasyfikację, porządkowanie, wzory, abstrakcyjne zadania	transformacje, parafrazy
wizualno-przestrzenna	wizualizację, wyobrażanie, stymulację wzrokową (zdjęcie, kolor), ruchomy obraz	dopasowywanie połówek zdań – „rozsypanka”
muzyczna	rytm, melodię, muzykę	uzupełnianie brakujących czasowników w piosence, np. <i>If I were a rich man ...</i>
kinestetyczna	dotyk, ruch	odgrywanie zadań za pomocą języka ciała – zagadki (współzawodnictwo w grupach).
interpersonalna	współpracę, dzielenie się opinią i doświadczeniem, relacjonowanie, zadawanie pytań	przeprowadzenie wywiadu lub wypełnienie kwestionariusza, np. na temat zachowań w sytuacjach ekstremalnych, praca w grupach (patrz przykład w 4.4.2 Nauczanie gramatyki)
intrapersonalna	pracę samodzielną, indywidualne zadania, realizację własnych ambicji i zainteresowań	indywidualna praca, np. ćwiczenia polegające na uzupełnianiu czy układaniu zdań

4.3.1 Praca z uczniem zdolnym

Na lekcji angielskiego uczeń zdolny to przede wszystkim osoba wybiegająca poziomem wszystkich lub poszczególnych sprawności językowych poza poziom grupy. Szybciej opanowuje materiał leksykalny i gramatyczny, potrafi dokonywać uogólnień niezbędnych do odpowiedniego stosowania zasad gramatycznych, jednocześnie pamiętając o wyjątkach, w przypadku takiego ucznia, można mieć wrażenie, że obdarzony jest swoistą intuicją językową.

Wspieranie rozwoju ucznia zdolnego może być prowadzone poprzez:

- pracę indywidualną z uczniem w ramach prowadzonych zajęć lekcyjnych,
- udział w kołach zainteresowań,
- przygotowanie do udziału w konkursach przedmiotowych i olimpiadzie.

Udział ucznia zdolnego w lekcji języka może być realizowany poprzez:

- zapewnienie dodatkowych, interesujących materiałów dydaktycznych, dotyczących realizowanej z resztą klasy lekcji (np. dodatkowy, trudniejszy tekst o tej samej tematyce lub ćwiczenia gramatyczno-leksykalne o wyższym stopniu trudności),
- zapewnienie materiałów dydaktycznych nierealizowanych z klasą, a dotyczących zainteresowań ucznia lub/i rozwijających jego umiejętności;
- zadawanie dodatkowych zadań motywujących go do twórczego działania;
- prowadzenie przez ucznia fragmentów lekcji, ewentualnie całej lekcji;
- poprawianie błędów popełnianych przez innych uczniów;
- udzielanie informacji dotyczących poprawności i stosowania struktur gramatycznych w razie wątpliwości innych uczniów;
- pełnienie roli „przyjaznego słownika” poprzez udzielanie informacji leksykalnych (*Jak powiedzieć...?*);
- zachęcanie do lektury czasopism i literatury w oryginalnej wersji językowej;
- stosowanie wyższych wymagań co do precyzji językowej i bogactwa językowego niż wobec innych uczniów;
- bieżące monitorowanie postępów pracy (np. poprzez krótkie rozmowy).

Ważną rzeczą jest traktowanie każdego ucznia zdolnego indywidualnie. Uczniowie ci to w końcu jednostki nieprzeciętne, nie popadające w schematy. Z drugiej jednak strony to w dalszym ciągu jedynie nastolatki, dla których oprócz sukcesów w nauce ważne jest także funkcjonowanie w grupie. Przebywając pomiędzy kolegami i koleżankami o niekiedy mniej rozwiniętej inteligencji językowej czy matematyczno-logicznej, ale za to o bardzo rozwiniętej inteligencji np. interpersonalnej, też mogą się wiele nauczyć.

4.3.2 Praca z uczniem mającym trudności w uczeniu się

Uczniowie mający trudności w uczeniu się języka to również niejednorodna grupa uczniów, więc podejmowane działania muszą być adekwatne do przyczyny, jaka tę trudność powoduje.

W przypadku uczniów, których bieżące trudności wynikają z zaległości w opanowaniu materiału językowego w szkole podstawowej, uczeń powinien otrzymać pomoc w postaci indywidualnych zadań, które pomogą mu te zaległości nadrobić. Można wobec takiego ucznia zastosować okres przejściowy, zapewniając mu czas na nadrobienie zaległości.

Kolejna grupa uczniów, którzy mają trudności w opanowaniu języka, to uczniowie ze zdiagnozowaną dysleksją rozwojową. Szczególna trudność w zastosowaniu właściwych technik w pracy z takimi uczniami wynika z faktu, iż niemalże każdy przypadek dysleksji jest nieco inny. Ucznia z dysleksją należy wspierać zarówno pod względem merytorycznym, jak i psychologicznym, szczególnie poprzez okazanie zrozumienia i dostrzeganie zarówno wysiłku ucznia, jak i nawet

drobnych sukcesów, jakie odnosi. Techniką, która skutecznie wspiera uczenie się, jest nauczanie polisensoryczne, angażujące różne zmysły. Zadania wykonywane szczególnie przez tych uczniów powinny być krótsze, podzielone na mniejsze podzadania, aby pomóc utrzymać im odpowiedni poziom koncentracji.

Udział ucznia dyslektycznego w lekcji języka może być realizowany poprzez:

- zapewnienie dodatkowych, interesujących materiałów dydaktycznych wspomagających zapamiętanie (np. materiały wizualne, mapy umysłu),
- bieżące monitorowanie, czy dla ucznia tempo pracy nie jest zbyt szybkie, czy nie pozostaje 'w tyle';
- udzielanie informacji dotyczących wykonanej pracy bez uwzględniania popełnionych błędów ortograficznych lub innych wynikających z dysfunkcji;
- zachęcanie do pracy z materiałami językowymi w formie ustnej;
- stosowanie nieco niższych wymagań co do poprawności językowej niż wobec innych uczniów;
- bieżące monitorowanie postępów pracy (np. poprzez krótkie rozmowy).

4.3. 3 Strategie uczenia się

Strategie uczenia się to czynności wykonywane w celu opanowania wiedzy lub nabycia umiejętności. Strategie mogą być stosowane świadomie bądź nieświadomie, mogą to być wykorzystane intuicyjnie lub wyuczone. W rozwijaniu umiejętności językowych uczniów korzystamy ze:

- strategii pamięciowych (powtarzanie),
- kognitywnych (rozpoznawanie informacji, przetwarzanie, analizowanie, wnioskowanie, notowanie, streszczanie)
- kompensacyjnych (domyślanie się, unikanie, wybór tematu).

Najczęstsze strategie pośrednie to:

- działania metakognitywne (koncentracja, planowanie uczenia się, organizacja uczenia się, samoocena),
- afektywne (wyciszenie się, muzyka, pozytywne nastawienie, nagradzanie się, rozmowy z innymi)
- społeczne (zadawanie pytań – wyjaśnienie, weryfikacja, współpraca z innymi, świadomość odczuć innych osób)

Propozycje strategii uczenia się wg Hammer⁶

Zapamiętywanie

---

⁶ H.Hamer „Nowoczesne uczenie się” 1999

- Zapamiętywanie jest skutkiem powtarzania (większa ilość powtórzeń = lepsze zapamiętanie)
- Zapamiętywanie poprawia się w miarę ćwiczenia
- Nie wszyscy uczniowie (VAK) są w stanie trwale zapamiętać określony materiał
- Zapamiętywanie jest zawsze świadome
- Istnieją różne poziomy zapamiętywania

Wspomaganie zapamiętywania

- Techniki mnemoniczne (akronimy, zdania, wierszyki, piosenki)
- Tworzenie powiązań (grupowanie, kontekst, skojarzenia)
- Obrazy i dźwięki (wizualizacja, mapy słów, słowa-klucze)

Strategie pamięciowe

- Odnieś treść do własnych doświadczeń
- Uruchom pozytywne emocje
- Postaraj się zrozumieć wszystko dokładnie, w razie potrzeby pytając innych
- Używaj podczas zapamiętywania jak największej liczby zmysłów
- Uporządkuj materiał, czyli np. nadaj jego częściom kolejność, ponumeruj je
- Podziel tekst na małe sensowne całości do powtarzania
- Nazwij różne elementy materiału inaczej, własnymi słowami
- Pobaw się skojarzeniami z treścią do opanowania
- Działaj z tekstem na różne sposoby, także szkicując, notując, stosując różne kody kolorystyczne
- Zastosuj na różne sposoby świeżo zdobytą wiedzę – doświadczenia ją utrwala
- Powtarzaj
- Wytlumacz komuś, o co chodzi w tekście

Dodatkowe informacje o uczniach

Wiedza o uczniu i jego preferencjach sensorycznych powinna wpływać na dobór strategii uczenia się / nauczania. Inaczej uczy się uczeń-wzrokowiec, uczeń-słuchowiec czy uczeń-kinestatyk (VAK) Podczas uczenia się (również nauczania) ...

... wzrokowcy

- korzystają z wizualizacji – obrazy, zdjęcia, wykresy, tabele, mapy, etc.
- chętnie nawiązują kontakt wzrokowy z nauczycielem, przywiązują wagę do mimiki twarzy i mowy ciała
- wykorzystują różne kolory do zaznaczania/podkreślania informacji w tekście
- robią notatki / proszą nauczyciela o materiały z zajęć
- zapisują pomysły w formie obrazów (np. podczas burzy mózgów) i map myśli – zanim zapiszą pomysły słowami
- piszą opowiadania i dołączają do nich ilustracje
- korzystają z pomocy multimedialnych (komputer, wideo)
- chętnie uczą się w cichym odosobnionym miejscu – hałas ich rozprasza

- preferują książki z ilustracjami
- stosują wizualizację w celu skuteczniejszego zapamiętania informacji

... słuchowcy

- chętnie uczestniczą w klasowych dyskusjach i debatach
- przygotowują referaty i prezentacje
- nagrywają wykłady zamiast robić notatki
- czytają na głos
- wspomagają zapamiętanie fragmentami muzycznymi
- korzystają z technik mnemonicznych
- dyskutują swoje pomysły z innymi
- dyktują komuś swoje myśli
- używają analogii słownych oraz opowiadań, aby wyrazić swój pogląd

... kinestatyki

- często robią przerwy w nauce
- poruszają się, ucząc się (np. uczą się na rowerze do ćwiczeń, w trakcie nauki ugniatają plastelinę, chodzą po pokoju itp.)
- pracują, stojąc lub chodząc
- żują gumę podczas nauki
- używają jaskrawych kolorów do zaznaczania informacji w tekście
- dekorują swoje miejsce nauki plakatami/pomocami w zapamiętaniu
- mogą słuchać muzyki podczas nauki

5. Ocenianie

5.1 Poziomy osiągnięć

Poniższy opis ma na celu określenie poziomu osiągnięć ucznia na zakończenie edukacji w szkole ponadpodstawowej, obejmującej 360 godzin lekcyjnych dla poziomu podstawowego i 540 godzin dla poziomu rozszerzonego.

Słuchanie – uczeń potrafi:

- zrozumieć ogólny sens autentycznych przekazów słownych różnego rodzaju (np.: rozmów, komunikatów i ogłoszeń, instrukcji, wiadomości, relacji, wywiadów, dyskusji, przemówień, tekstów narracyjnych itp.) odbieranych za pomocą mediów;

- wskazać, wyselekcjonować i porządkować informacje szczegółowe w wyżej wymienionych przekazach słownych;
- przetwarzać usłyszane informacje z uwzględnieniem zmiany rejestru, stylu i formy;
- rozpoznać standardowe odmiany języka;
- określić intencje autora;
- określić rodzaj tekstu.

Mówienie – uczeń potrafi:

- wziąć udział w dyskusji, a w niej argumentować, wyrażać opinię lub jej bronić ;
- stosować środki językowe w celu wyrażenia różnorodnych intencji oraz stanów emocjonalnych;
- dobrać środki stylistyczne w celu wyrażenia ironii, żartobliwego tonu itp.;
- użyć dużego zasobu słownictwa i struktur gramatycznych na poziomie zaawansowanym, pozwalającym na przekazywanie informacji słownych w szerokim zakresie tematycznym;
- wyrazić znaczenie, posługując się intonacją;
- dostrzec błędy i dokonywać autokorekty.

Czytanie – uczeń potrafi:

- zrozumieć ogólny sens autentycznych przekazów tekstowych (artykuły prasowe, teksty popularnonaukowe, literackie itp.);
- wyszukiwać, selekcjonować i porządkować informacje w tekstach różnego rodzaju;
- streścić przeczytany tekst;
- przetworzyć przeczytane informacje z uwzględnieniem zmiany rejestru, stylu i formy;
- rozpoznawać standardowe odmiany języka;
- określić intencje autora;
- określić rodzaj tekstu.

Pisanie – uczeń potrafi:

- napisać typowy tekst sformalizowany (CV, podanie itp.);
- napisać tekst niesformalizowany (rozprawkę, artykuł, recenzję, opowiadanie, opis, sprawozdanie);
- stosować odpowiednie dla języka pisanego środki leksykalne i morfosyntaktyczne charakterystyczne dla określonej formy tekstu;
- stosować środki językowe do wyrażania różnych intencji i stanów emocjonalnych;
- dobrać środki stylistyczne w celu wyrażenia ironii, żartobliwego tonu itp.;
- dostrzec błędy i dokonać autokorekty.

Mediacja – uczeń potrafi:

- streścić ustnie lub pisemnie usłyszany przekaz słowny;
- streścić ustnie lub pisemnie przeczytany tekst;

- przetworzyć usłyszane lub przeczytane informacje z uwzględnieniem zmiany rejestru, stylu i formy;
- dokonać ustnej lub pisemnej prezentacji projektu;
- przekazać w języku angielskim polski tekst;
- przekazać w języku polskim tekst angielski.

Gramatyka i leksyka – uczeń potrafi:

- poprawnie posługiwać się zaawansowanym zakresem struktur gramatycznych;
- posługiwać się szerokim zakresem słownictwa i struktur leksykalnych.

Umiejętność samodzielnego uczenia się – uczeń potrafi:

- dostosować sposób uczenia się do swoich możliwości;
- korzystać z różnorodnych źródeł informacji (słowników, encyklopedii, leksykonów, Internetu itd.);
- dokonać samooceny;
- organizować sobie pracę, zachowując systematyczność i samodyscyplinę.

5.2 Sposoby sprawdzania umiejętności

Sprawdzanie opanowania sprawności językowych, gramatyki i leksyki powinno się odbywać za pomocą odpowiednio skonstruowanych testów i zadań. Ważne jest, aby ocenie podlegały równomiernie wszystkie sprawności językowe.

Do sprawdzania opanowania sprawności mówienia można wykorzystać:

- rozmowy sterowane w typowych sytuacjach życia codziennego;
- rozmowy na temat materiału stymulującego;
- dłuższe wypowiedzi na zadany temat.

Do sprawdzania opanowania sprawności pisanie można wykorzystać:

- zadania na uzupełnianie luk za pomocą jednego słowa, wyrażenia, zdania lub całego akapitu;
- zadania na pisanie sterowane, czyli takie, których zawartość treściowa określona jest w poleceniu;
- zadania na pisanie kreatywne w określonej formie i o określonej długości.

Do sprawdzania opanowania sprawności czytania i słuchania można wykorzystać zadania typu:

- wielokrotny wybór;

- przyporządkowywanie;
- prawda/fałsz;
- uzupełnianie luk;
- parafrazowanie.

Do sprawdzenia stopnia opanowania gramatyki i leksyki można stosować zadania typu:

- wielokrotny wybór;
- dobieranie (przyporządkowywanie);
- prawda/fałsz;
- uzupełnianie luk;
- parafrazowanie;
- poprawianie błędów;
- tłumaczenie zdań lub części zdań.

Do sprawdzania opanowania stosowania mediacji możemy stosować:

- zadania polegające na ustnym lub pisemnym streszczeniu usłyszanego lub przeczytanego tekstu;
- zadania polegające na ustnym lub pisemnym parafrazowaniu usłyszanego lub przeczytanego tekstu;
- zadania polegające na grupowej prezentacji projektu w formie ustnej lub pisemnej;
- zadania polegające na indywidualnej prezentacji projektu w formie dłuższej wypowiedzi ustnej lub pisemnej (od początku nauki w liceum) oraz podobnej do maturalnej prezentacji tematu połączonej z dyskusją (od drugiego semestru drugiego roku nauki).

5.3 Ocenianie bieżące i okresowe

W każdej szkole obowiązuje Wewnętrzny System Oceniania (WSO), zgodnie z którym nauczyciel angielskiego dokonuje oceny uczniów. Zaprezentowane poniżej sugestie dotyczące oceniania muszą z nim współgrać.

Ocenianie podlegają:

- słuchanie ze zrozumieniem,
- czytanie ze zrozumieniem,
- mówienie,
- pisanie,
- znajomość gramatyki,
- znajomość słownictwa,
- prace domowe,
- prace projektowe i grupowe,
- zaangażowanie.

Uczeń oceniany jest zarówno na bieżąco (*formative assessment*), poprzez kartkówki, sprawdziany wiadomości i umiejętności, ocenę wypowiedzi ustnej, prace domowe, ocenę zaangażowania. Ocenianie bieżące może mieć formę pisemną lub ustną, może mieć formę oceny lub ustnej informacji na temat poczynionych postępów. Zadaniem oceniania bieżącego jest przekazanie informacji zwrotnej samemu uczniowi i jego rodzicom, wskazanie kierunku dalszego rozwoju, wykazanie mocnych i słabych stron dotychczasowego procesu uczenia się. Ocenianie bieżące daje również informację nauczycielowi na temat efektywności wdrażanych procesów nauczania.

Uczeń oceniany jest również okresowo (*summative assessment*). Ocena ta jest podsumowaniem osiągnięć ucznia na zakończenie określonego czasu nauki. Rolą takiej oceny jest dostarczenie informacji na temat osiągnięć ucznia w kolejnych etapach nauki. Kontrola okresowa dokonywana jest przy pomocy obiektywnych sprawdzianów i testów oraz poprzez obserwację aktywności ucznia, zgodnie z przyjętymi kryteriami.

Ocena ucznia jest oceną stopniową: od oceny celującej do niedostatecznej. Ocenę celującą może otrzymać uczeń, który spełnia wszystkie warunki konieczne do uzyskania oceny bardzo dobrej, a dodatkowo wykazuje się wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi poza obowiązkowe wymagania lub wykazuje się innymi działaniami. Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia kryteriów określonych dla oceny dopuszczającej.

Kryteria oceny sprawności produktywnych (mówienie/pisanie)		
	Poziom podstawowy	Poziom rozszerzony

ocena bardzo dobra	Uczeń: - potrafi zwykle z powodzeniem zachować się w szerokim repertuarze sytuacji życia codziennego; - potrafi sformułować dłuższą wypowiedź w całości spójną i logiczną; - potrafi napisać spójny w pełni zrozumiały, zgodny z tematem tekst w odpowiednio dobranej formie; - potrafi wziąć udział w dyskusji; - wypowiada się komunikatywnie, chociaż w jego wypowiedzi mogą wystąpić sporadyczne błędy gramatyczne i leksykalne, niezakłócające komunikacji; - posługuje się dość szerokim zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje płynną, poprawną pod względem wymowy wypowiedź; - stosuje styl odpowiedni dla danej formy.	Uczeń: - potrafi z łatwością zachować się w szerokim repertuarze sytuacji życia codziennego; - potrafi z łatwością sformułować dłuższą wypowiedź w całości spójną i logiczną; - potrafi z łatwością napisać spójny w pełni zrozumiały, zgodny z tematem tekst w odpowiednio dobranej formie; - potrafi swobodnie wziąć udział w dyskusji; - wypowiada się swobodnie i komunikatywnie, chociaż w jego wypowiedzi mogą wystąpić sporadyczne błędy gramatyczne i leksykalne, niezakłócające komunikacji; - posługuje się szerokim zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje płynną, poprawną pod względem wymowy wypowiedź; - stosuje styl odpowiedni dla danej formy.
ocena dobra	Uczeń: - przeważnie potrafi zachować się w szerokim repertuarze sytuacji życia codziennego; - potrafi sformułować spójną i logiczną dłuższą wypowiedź; - zazwyczaj potrafi wziąć udział w dyskusji; - wypowiada się dość komunikatywnie, chociaż w jego wypowiedzi mogą wystąpić nieliczne błędy gramatyczne i leksykalne, niezakłócające komunikacji; - posługuje się w miarę szerokim zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje dość płynną, poprawną pod względem wymowy wypowiedź; - zwykle stosuje styl odpowiedni dla danej formy.	Uczeń: - potrafi zachować się w szerokim repertuarze sytuacji życia codziennego; - dość swobodnie potrafi sformułować spójną i logiczną dłuższą wypowiedź; - zwykle potrafi wziąć udział w dyskusji; - wypowiada się komunikatywnie, chociaż w jego wypowiedzi mogą wystąpić nieliczne błędy gramatyczne i leksykalne, niezakłócające komunikacji; - posługuje się w dość szerokim zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje płynną, w miarę poprawną pod względem wymowy wypowiedź; - stosuje styl odpowiedni dla danej formy.

ocena dostateczna	Uczeń: - czasem potrafi zachować się w sytuacjach życia codziennego; - próbuje sformułować spójną i logiczną dłuższą wypowiedź; - próbuje wziąć udział w dyskusji; - wypowiada się dość komunikatywnie, chociaż w jego wypowiedzi występują liczne błędy gramatyczne i leksykalne, niekiedy zakłócające komunikację; - próbuje posługiwać się w miarę szerokim zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje wypowiedź z uchybieniami pod względem płynności i wymowy; - zwykle stosuje styl odpowiedni dla danej formy, z uchybieniami.	Uczeń: - przeważnie potrafi zachować się w szerokim repertuarze sytuacji życia codziennego; - zazwyczaj formułuje spójną i logiczną dłuższą wypowiedź, z pewnymi uchybieniami; - czasem potrafi wziąć udział w dyskusji; - wypowiada się dość komunikatywnie, chociaż w jego wypowiedzi mogą występować błędy gramatyczne i leksykalne, niekiedy zakłócające komunikację; - czasem posługuje się w miarę szerokim zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje wypowiedź, niekiedy z uchybieniami pod względem płynności i wymowy; - zwykle stosuje styl odpowiedni dla danej formy, niekiedy z uchybieniami.
ocena dopuszczająca	Uczeń: - niekiedy potrafi zachować się w sytuacjach życia codziennego; - próbuje sformułować spójną i logiczną wypowiedź; - z trudnością próbuje wziąć udział w dyskusji; - wypowiada się mało komunikatywnie, a w jego wypowiedzi występują bardzo liczne błędy gramatyczne i leksykalne, czasem zakłócające komunikację; - z trudnością próbuje posługiwać się podstawowym zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje wypowiedź z dużymi uchybieniami pod względem płynności i wymowy; - z trudnością stosuje styl odpowiedni dla danej formy, z uchybieniami.	Uczeń: - czasem potrafi zachować się w szerokim repertuarze sytuacji życia codziennego; - próbuje formułować spójną i logiczną dłuższą wypowiedź, z pewnymi uchybieniami; - podejmuje próbę udziału w dyskusji, niekiedy skutecznie; - wypowiada się częściowo komunikatywnie, chociaż w jego wypowiedzi występują błędy gramatyczne i leksykalne, czasem zakłócające komunikację; - próbuje posługiwać się podstawowym zakresem struktur leksykalnych i gramatycznych; - prezentuje wypowiedź, z pewnymi uchybieniami pod względem płynności i wymowy; - czasem stosuje styl odpowiedni dla danej formy, niekiedy z uchybieniami.

Bibliografia

Akty prawne:

Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum (Rozporządzenie MEN z dnia 30 stycznia 2018 r.).

Rozporządzenie MEN z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół.

Ustawa o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. (z późniejszymi zmianami).

ZALECENIE RADY z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

CKE, Informator o egzaminie maturalnym z języka obcego nowożytnego od roku szkolnego 2011/2012, Warszawa 2010.

Literatura:

Bee, H., *Psychologia rozwoju człowieka*, Zysk i S-ka, Poznań 2004.

Europejskie Portfolio Językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów, CODN 2006.

Hamer, H., *Nowoczesne uczenie się*, Veda, 1999.

Komorowska H., *O programach prawie wszystko*, Warszawa 1999.

Komorowska, *Interakcje i komunikacja w nauce języka obcego. Trudności dyscyplinarne i sposoby radzenia sobie z nimi*, w: *Skuteczna nauka języka obcego*, red. H. Komorowska, CODN, Warszawa 2009.

Komorowska, H. (red.) *Skuteczna nauka języka obcego*, CODN, Warszawa 2009.

Krajka, J., *Lekcja a metoda nauczania. Modele lekcji języka obcego*, w: *Skuteczna nauka języka obcego*, red. H. Komorowska, CODN Warszawa 2009.

Lewicka-Mroczeck, E., *Błąd językowy na lekcji języka obcego. Sposoby realizowania i terapii*, w: *Skuteczna nauka języka obcego*, red. H. Komorowska, CODN Warszawa, 2009.

Nietrzebka, M., *Co to jest plan wynikowy i czemu ma służyć?* Języki obce w szkole, grudzień 2005. Schaffer, H.R., *Psychologia dziecka*, PWN, Warszawa 2006.

Sosnowska, M., Wieruszewska, M. *Program nauczania języka angielskiego IV etap edukacyjny*, OUP 2012

Dodatki

Dodatek 1

Przygotowanie do ustnego egzaminu maturalnego z wykorzystaniem *Vision Student's Book 3*

Poziom B1+

Przedstawiona propozycja zajęć może być wykorzystywana jako schemat z innymi zadaniami maturalnymi. Można również wykorzystać poszczególne aktywności przy innych zadaniach (np. technikę łańcuszka wykorzystaną przy opisie do wyboru/odrzućenia, mapę mentalną do pytań otwartych itp.)

LP.	DZIAŁANIE	MATERIAŁY	SPRAWNOŚCI JĘZYKOWE / ZAKRESY LEKSYKALNO- GRAMATYCZNE	STRATEGIE / KOMPETENCJE KLUCZOWE
1.	Rozmowa wstępna – uczniowie w parach przez 2 minuty zadają sobie nawzajem pytania i odpowiadają na nie.	lista pytań (na kartkach lub wyświetlone na projektorze (<i>small talk questions</i> poniżej)	mówienie	porozumiewanie się w języku obcym
2.	Rozmowa z odgrywaniem roli Uczniowie (w 3-, 4-osobowych grupach) przygotowują mapę mentalną do zadania: notują pomysły, słowa, zwroty itp., związane z poszczególnymi elementami zadania. Nauczyciel monitoruje pracę nad mapami mentalnymi. Kolejno uczniowie w parach odgrywają rozmowę zgodną z poleceniem, wykorzystując mapy mentalne. Nauczyciel monitoruje czas rozmowy (4 minuty).	zadanie egzaminacyjne 1 (ćw. 5, s. 39) + schemat mapy mentalnej	notowanie, mówienie, zadawanie pytań	burza mózgów, mapa mentalna; porozumiewanie się w języku obcym, praca w grupach
3.	Opis obrazka Uczniowie wspólnie tworzą opis obrazka – Jeden z uczniów rozpoczyna opis, np. <i>In the picture I can see...</i> , następnie wyznacza kolejną osobę (mówiąc imię, rzucając piłeczkę itp.). Następna osoba kontynuuje opis. W razie potrzeby nauczyciel kieruje uwagę uczniów na poszczególne elementy materiału ilustracyjnego. Po zakończeniu jeden z uczniów dokonuje samodzielnego opisu drugiego obrazka. Nauczyciel monitoruje czas rozmowy (1 minuta).	zadanie egzaminacyjne 2 (ćw. 1.39)	czas Present Continuous, formy wyrażające spekulowanie (<i>It might be</i> itp.), mówienie	burza mózgów, rozwijanie kreatywności
4.	Odpowiedź na pytania dotyczące obrazka Uczniowie (w parach) zastanawiają się nad różnymi sposobami odpowiedzi na pytania do obrazka. Uczniowie przedstawiają swoje	zadanie egzaminacyjne 2 (pytania poniżej)	czasy teraźniejsze, czasy przeszłe	rozwijanie kreatywności, wyrażanie opinii

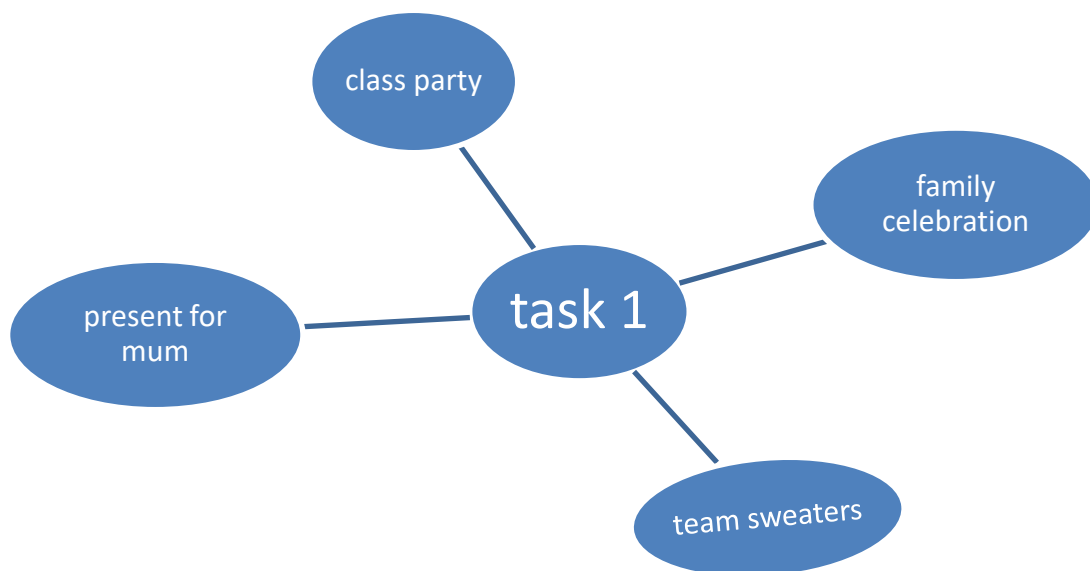
	pomysły na forum. Wybrani uczniowie odpowiadają na pytania. Pozostali słuchają i wyrażają swoją opinię na temat stopnia realizacji polecenia (nie / odniesienie / rozwinięcie, zgodnie z kryteriami oceny wypowiedzi ustnej na egzaminie maturalnym).			
5.	Wybór i odrzucenie Uczniowie realizują polecenie w parach. Dokonują wyboru i odrzucenia. Nauczyciel monitoruje czas rozmowy (2 minuty). Wybrani uczniowie przedstawiają swoje wypowiedzi na forum.	zadanie egzaminacyjne 3	mówienie	rozwijanie kreatywności, wyrażanie opinii
6.	Odpowiedzi na pytania z określonej tematyki Uczniowie pracują indywidualnie. Samodzielnie piszą odpowiedź na pytania zawarte w zadaniu 3. Kolejno wymieniają się napisanymi odpowiedziami. Uczniowie zadają sobie nawzajem pytania, prosząc o wyjaśnienie lub uszczegółowienie poszczególnych informacji. Wybrani uczniowie prezentują jednogminutowe odpowiedzi na pytania.	zadanie egzaminacyjne 3	pisanie, mówienie	stosowanie konstruktywnej krytyki, wyjaśnianie swojego stanowiska i obrona własnych poglądów

Small talk questions

1. *What qualities make a good friend?*
2. *What's your favourite breakfast?*
3. *Why is it good to have pets at home?*
4. *What new sport would you like to try out?*
5. *What job would you like to do in the future?*
6. *Do you think taking a gap year is a good idea?*
7. *Should we worry about our environment?*
8. *What's the best age to have children?*
9. *Would you like to be a lawyer in the future?*
10. *Where do you like to do the shopping?*
11. *Are you an active person?*
12. *Who in your family do you look up to?*

Exam Task 1

Mind map outline

Exam task 2 – pytania

1. *Are the women enjoying the work? Why/Why not?*
2. *What are the advantages of working in a factory?*
3. *Tell us about a job that looked hard at the beginning but turned out to be quite easy.*

Dodatek 2

Konstruktywne nauczanie gramatyki na podstawie *Vision Student's Book 3*

Poziom B2

LP.	DZIAŁANIE	MATERIAŁY	SPRAWNOŚCI JĘZYKOWE / ZAKRESY LEKSYKALNO- GRAMATYCZNE	STRATEGIE / KOMPETENCJE KLUCZOWE
1.	Uczniowie słuchają nagrania (znanego im wcześniej, ćw. 2, s. 76), wynotowują z rozmowy zdania ze słowem <i>if</i> . Nauczyciel zadaje pytania dotyczące kontekstu	nagranie	słuchanie, mówienie, 3. okres warunkowy	porozumiewanie się w języku obcym

	wykorzystanych zdań (ćw. 2, s. 77 > <i>Did a policeman see Dan? Did Dan think before taking the call?</i>). Uczniowie formułują zasady stosowania 2. okresu warunkowego			
2.	Uczniowie pracują w parach. Porównują zasady tworzenia zdań w 2. i 3. okresie warunkowym, prezentują na forum. Zamieniają zdania z 2 na 3 okres warunkowy (ćw. 4, s. 77)		2. i 3. okres warunkowy	wnioskowanie
3.	Ćwiczenia w zastosowaniu Uczniowie pracują w parach. Czytają post z wcześniejszej lekcji (ćw. 3, s. 76) i układają do niego zdania w 3. okresie warunkowym. Ich zadaniem jest ułożenie jak największej ilości zdań w ciągu 4 minut.		3. okres warunkowy	rozwijanie kreatywności
4.	Produkcja Uczniowie sugerują 5 początków zdań w 3. okresie warunkowym, np. <i>If I had met him earlier...</i> <i>If she had seen the light...</i> <i>If he hadn't gone there...</i> W grupach przygotowują krótką historię rozpoczynającą się od wybranego początku. Prezentują swoje historie na forum.		3. okres warunkowy	rozwijanie kreatywności

Dodatek 3

Projekt > Shopping in my city (film)

B1/B2

Część 1

LP.	DZIAŁANIE	MATERIAŁY	SPRAWNOŚCI JĘZYKOWE / ZAKRESY LEKSYKALNO- GRAMATYCZNE	STRATEGIE / KOMPETENCJE KLUCZOWE
1.	Luźna rozmowa na temat zakupów, np. <i>Where do you usually do the shopping? What do you buy? Do you have your favourite shop / shopping mall? Why do you like it? Why do some people prefer small corner shops?</i> W oparciu o wypowiedzi uczniów nauczyciel notuje na tablicy najpopularniejsze miejsca.		mówienie	porozumiewanie się w języku obcym
2.	Uczniowie słuchają wywiadu z Polką prowadzącą sklep w Londynie, a następnie wykonują zadanie typu prawda/fałsz	ćw. 3, s. 103, <i>Vision 2</i>	słuchanie, zadanie prawda/fałsz	zadanie typu egzaminacyjnego
3.	Uczniowie słuchają kolejnego nagrania – wypowiedzi osób na temat kupowania żywności. Dopasowują temat do konkretnej wypowiedzi, następnie uzupełniają tekst wysłuchanymi informacjami.	ćw. 4, 5, s. 103	słuchanie, uzupełnianie luk	zadanie typu egzaminacyjnego
4.	Nauczyciel nawiązuje do wcześniej wypisanych popularnych miejsc robienia zakupów, pytając np. <i>Who would choose shopping in...?</i> W oparciu o odpowiedzi uczniowie zostają podzieleni na 3-, 4-osobowe grupy. Każda grupa przygotowuje listę zalet robienia zakupów w danym miejscu. Grupy przedstawiają swoje opinie na forum.		mówienie	rozwijanie kreatywności, burza mózgów

Cześć 2

1.	Nauczyciel przedstawia uczniom zadanie, które będą mieli wykonać: nagranie filmiku w języku angielskim prezentującego ich ulubione miejsce robienia zakupów.			

Dodatek 4

Rozwijanie umiejętności pisania (artykuł) na podstawie *Insight Upper-Intermediate*

LP.	DZIAŁANIE	MATERIAŁY	SPRAWNOŚCI JĘZYKOWE / ZAKRESY LEKSYKALNO- GRAMATYCZNE	STRATEGIE / KOMPETENCJE KLUCZOWE
1.	Uczniowie zapoznają się z zapisanymi przez nauczyciela na tablicy nagłówkami artykułów, wyrażają opinię, który artykuł najbardziej chcieliby przeczytać, uzasadniając swoje zdanie. Następnie czytają dwa artykuły (s. 77), i dopasowują tytuły.	<i>Insight</i> s. 77	mówienie, czytanie	porozumiewanie się w języku obcym, przewidywanie, przedstawianie swoich opinii
2.	Uczniowie zapoznają się z informacją na temat sposobów podkreślania wagi informacji (<i>creating emphasis</i>) (ćw. 3, s.76) następnie wykonują ćwiczenia z wykorzystaniem tych konstrukcji (ćw. 4, 5, 6, s.76). Ćwiczenia są omówione krótko, nauczyciel wyjaśnia ewentualne wątpliwości.	<i>Insight</i> s. 76	konstrukcje emfatyczne	podkreślanie znaczenia, uzasadnianie
3.	Uczniowie wybierają jeden z tematów. Dobierają się w 3-, max. 4-osobowe grupy, zgodnie z wybranym tematem. Na arkuszu notują informacje, które mogą być ujęte w artykule (ok. 6–7 minut). Następnie grupują informacje, dodają swoje uzasadnienia.	pisaki, duży arkusz papieru dla każdej grupy	pisanie	rozwijanie kreatywności, burza mózgów, praca w grupie
4.	W dalszym ciągu pracując w grupach, piszą artykuł w oparciu o sporządzone notatki. Nauczyciel przypomina uczniom o formie artykułu (plan w podręczniku) oraz zastosowaniu konstrukcji emfatycznych.		pisanie	praca w grupie, samoocena
5.	Grupy wymieniają się między sobą napisanymi artykułami. Każda z grupy na karteczce pisze jedno zdanie komentarza na temat tego, co im się w artykule podobało,	karteczki typu post-it	pisanie	praca w grupie, samoocena, przekazywanie informacji zwrotnej

	oraz jedno zdanie na temat tego, co można jeszcze ulepszyć.			

Dodatek 5

Rozwijanie świadomości interkulturowej z elementami lekcji odwróconej, z wykorzystaniem *Solutions Gold pre-intermediate*

LP.	DZIAŁANIE	MATERIAŁY	SPRAWNOŚCI JĘZYKOWE / ZAKRESY LEKSYKALNO-GRAMATYCZNE	STRATEGIE / KOMPETENCJE KLUCZOWE
1.	Przed lekcją uczniowie zapoznają się z materiałem na temat wpływu języków na nasz sposób myślenia.	materiał online	słuchanie ze zrozumieniem	świadomość interkulturowa
2.	Uczniowie w grupach przygotowują i omawiają materiał, z którym się zapoznali, w oparciu o pytania przygotowane przez nauczyciela (<i>What do you remember?</i>) Przedstawiciele grup prezentują swoje odpowiedzi. Wspólnie z nauczycielem, zastanawiają się, czy omawiane zjawiska mają znaczenie dla języka polskiego.	pytania do dyskusji	mówienie	porozumiewanie się w języku obcym, przedstawianie swoich opinii, praca w grupie, świadomość interkulturowa
3.	Uczniowie pracują w parach. Zastanawiają się nad kwestią jak inne języki, w tym język angielski, wpływają na rozwój naszego języka. Jako podsumowanie przedstawiają swoje opinie klasie.		mówienie	porozumiewanie się w języku obcym, przedstawianie swoich opinii, świadomość interkulturowa
4.	Uczniowie zapoznają się z tekstem na temat rozwoju języka angielskiego, wykonują zadanie typu prawda / fałsz (ćw. 2). Wspólnie z nauczycielem sprawdzają poprawność, uzasadniając swoją odpowiedź fragmentem tekstu.	<i>Solutions</i> , Culture Bank, s. 129	Czytanie	Świadomość interkulturowa

5.	Uczniowie wyszukują w tekście odpowiedzi na pytania (ćw.3), omawiają w parach odpowiedzi. Wybrani uczniowie prezentują odpowiedzi na forum.	<i>Solutions</i> , Culture Bank, s. 129	czytanie	świadomość interkulturowa
4.	Nauczyciel przedstawia termin <i>lingua franca</i> i prosi uczniów o jego wyjaśnienie.		mówienie	świadomość interkulturowa, burza mózgów
5.	Pytanie na zakończenie / zadanie domowe: <i>Is English a foreign language or is it rather lingua franca?</i>		mówienie	udział w dyskusji

What do you remember?

1. What is special for the language of the tribe?
2. What type of words are not included in some languages?
3. Is the meaning of colour the same in all languages?
4. How does gender (masculine / feminine) affect words?
5. Are there any differences in how some languages refer to accidents?

Tekst *Solutions Gold pre-Intermediate*, s.129

